3.3.1 Number of research papers published per teacher in the Journals notified on UGC website during the last five years :2021-22								
Title of paper	Name of the author/s	Department of the teacher	Name of journal	Year of pubn	ISSN number	Link to the recognition in UGC enlistment of the		
						Link to website of	Link to article / paper / abstract of	Is it listed in UGC Care list
Dr Babasaheb Aambedkranche Samajik Vichar	Biraris H.N.	**Marathi**	*Tiffan*	**2021**	ISSN: 2231-573X.			**UGC Care Listed Journal**
Rangnath Pathare Yaanchya Dukhache Shvapad Madhil Gatana Prasang	Biraris H.N.	**Marathi**	*Akshar Vangmay*	**2021**	ISSN: 2229-4529			**UGC Care Listed Journal**
Soil Variety Impact on Fruits Cultivation in Dhule District	Ahire S. C.	**Geography**	*Journal of Research and Development A Multidisciplinary*	**2021**	ISSN: 2230-9578	www.jidrvb.com		**UGC Journal List No. 64768**
Socio-Economic Attributes of Rice Growers In Western Sakri Tahsil In Dhule District of Maharashtra	Ahire S. C.	**Geography**	*International research journal Sr. no. 04, Vol 2*	**2021**	ISSN: 2229-4939			**UGC Care Listed , Vol. II,**
Mahatma Gandhi's Religious and Spiritual Approach - An Overview	Patil S. A.	**Sociology**	*Akshar Wangmay International Research Journal (UGC Care Listed)*	**2021**	ISSN: 2229-4929			**UGC care listed RNI MAHMAR 36829-2010**
Ravindra Shobhane Yancha Sahityat Padlele Dushakalache Partibimb Ani Ajache Vastav	Desale S. B.	**Marathi**	*Journal of Research and Development*	**2021**	ISSN: 2230-9578	www.jrdrvb.com		**UGC Approved-64768**
Lok kavi Vaman Dada Kardak Yancha Kavitetil Samajikta	Desale S. B.	**Marathi**	*Tifan*	**2021**	ISSN: 2231-573X.	MAH MAR 34737/13/1/2009-TC		**UGC Care Listed Journal**

Uttamrao Patil College Dahivel 1995

PRINCIPAL
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal.Sakri Dist.Dhule

Scanned with AnyScanner

Synthesis growth and explore method of charectrization of copper tartarate crystal with experimental demostration.	Nandre S. J	**Physics**	*Research Journy: International E-research journal*	**2022**	ISSN: 2448-7143	www.researchjourney.net		**UGC Journal List No. 40705**
BHARITYA SAMAJATIL STRI - BHRUN HATYA	Korde Y.J.	**History**	*AKSHAR WANGMAYINT VOLUME-IV*	**2021**	ISSN: 2229 - 4929			**UGC-CARE LISTED**
आंतरराष्ट्रीयराजकारणाचेस्वरूपआणिमूलभूतआधारांचेअध्ययन	Sandanshiv S. N.	**Political sciencr**	*AJANTA*	**2021**	ISSN: 2277-573X			**UGC care list journal: 40776**
आदिवासीसमाजाचामानवअधिकारासाठीसंघर्षआणिउपाययोजना	Sandanshiv S. N.	**Politics**	*Vidyavarta*	**2022**	ISSN: 2319.-9381	www.vidhyawarta.com		**UGC Journal List No. 62759**
भारताच्याराष्ट्रीयएकात्मतेतमहिलांचेयोगदान	Sandanshiv S.N.	**Politics**	*Vidyawarta*	**2022**	ISSN: 2319 .9381	www.vidhyawarta.com		**UGC Journal List No. 62759**
Influence of n-Alcohols on Aqueous DTAB Micelles Studied by Ultrasonic Analysis.	Borse M.S	**Chemistry**	*Tenside surfactants Detergents,59(1)60-69*	**2022**	*EISSN:0932-3414; ISSN: 2195-8564*		https://doi.org/10.1515/tsd-2021-2387, UGC List: 8725	**UGC Care list: 24193**
Influence of Alcohols on the Lower Consolute Behavior and Thermodynamic Approach of Triton X-114 Aqueous Two-Phase	Borse M.S	**Chemistry**	*Journal of the Indian ChemicalSociety*	**2022**	*ISSN: 194522*		https://doi.org/10.1016/j.jics.2022.100572.	**UGC Care list:11061**

Uttamrao Patil College Dahivel 1995

Besale

PRINCIPAL
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal.Sakri Dist.Dhule

Scanned with AnyScanner

साहित्य, कला आणि लोकसंस्कृतीला वाहिलेले त्रैमासिक

तिफण

वर्ष १२ वे, अंक - पहिला एप्रिल ते जून २०२१

UGC Care Listed Journal
ISSN 2231 - 573X

(भाग—०२)

• संपादक •
डॉ. शिवाजी हुसे
पत्ता : संपादक, तिफण, 'शिवार', श्रीराम कॉलनी,
हिवरखेडा रोड, कन्नड, जि. औरंगाबाद - ४३११०३,
मो. ९४०४०००३९८.

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned by CamScanner

Scanned with AnyScanner

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे सामाजिक विचार

प्रा. डॉ. हेमराज नानाभाऊ बिरारीस

भारतीय समाजाचे खरे मुक्तीदाते, विश्वाच्या तमाम वंचित समुहांचे मार्गदाते, घटनाकार, विश्वभूषण डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची जयंती निमित्ताने त्यांच्या क्रांतीदर्शी सामाजिक विचारत्वाला व व्यक्तीमत्वाला अभिवादन करताना त्यांच्या विचारांवर प्रकाश टाकणे महत्त्वाचे ठरते. विसाव्या शतकातील महान विचारवंत, प्रकांड कायदेपंडीत, थोर समाजसेवक, दूरदर्शी राजकारणी म्हणून त्यांची विश्वात ख्याती आहे. आंबेडकरांचे जीवनकार्य अलौकिक व अनन्यसाधारण असून, आधुनिक भारताच्या जडणघडणीत त्यांचे योगदान खूप मोठे आहे. भारतातील दीन–दलित व अस्पृश्यांच्या सामाजिक, आर्थिक, धार्मिक तसेच राजकीय जीवनात परिवर्तन घडवून आणण्यासाठी सामाजिक संबंधांची पुनर्रचना मानवी मूल्यांच्या अनुषंगाने करण्यात कोट्यवधी दलित जनतेच्या मनात स्वाभिमान जागृत करण्यात व शतकानुशतके उपेक्षित असणाऱ्या समाजात वैचारिक क्रांती घडवून आणण्याचे श्रेय बाबासाहेबांनाच जाते. उत्तम प्रशासक, थोर बुद्धिवादी, भारतीय राज्यघटनेचे शिल्पकार तसेच सामाजिक विज्ञानांच्या प्रमुख ज्ञानशाखांतील तत्त्वचिंतक अशा विविध क्षेत्रातील त्यांचे कार्यस्थान वैशिष्ट्यपूर्ण आहे.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी आपल्या सामाजिक कार्याची सुरुवात दलित–पिडित समाजाच्या उन्नयनापासून केली. मानव्यविद्या व सामाजिक शास्त्रांतील विविध विषयांचे परदेशातील शिक्षण पूर्ण केल्यानंतर त्यांनी सर्वसाधारणपणे 1918–19 पासून दलित मुक्तीच्या प्रक्रियेला आरंभ केला. त्या काळात देशातील अस्पृश्य वर्ग हा चोहोबाजूंनी भरडला गेलेला, उपेक्षितता, वंचितता व अभावग्रस्तता वाट्याला आलेला असा वर्ग होता. भारतातील धर्मसत्ताकेंद्री संस्कृती, इंग्रजी राजवट इत्यादीमुळे येथील अस्पृश्य समाजाची चौफेर कुचंबना होत असल्यामुळे बाबासाहेबांनी 27 जानेवारी 1919 रोजी ब्रिटिशांच्या साऊथबरो कमिशन समोर साक्ष देवून दलित मुक्तीच्या आंदोलनाला आरंभ करुन 31 जानेवारी 1920 मध्ये अस्पृश्यांच्या जनजागृतीसाठी 'मुकनायक' या पाक्षिकाची सुरुवात केली. त्यांच्या सामाजिक कार्याच्या प्रारंभी ही एक महत्त्वपूर्ण बाब मानावी लागते. वंचित समाजाला जागृत करावयाचे असेल तर त्यांच्यामध्ये नव–नवीन जाणिवांची निर्मिती करण्यासाठी त्यांना वृत्तपत्र या वाङ्मयसाधनांची निर्मिती [illegible]

TRUE COPY
Sci. College
Dist. Dhule.
Scanned by CamScanner
Scanned with AnyScanner

AKSHAR WANGMAY

International Peer Reviewed Journal
UGC CARE LISTED JOURNAL
July 2021
Special Issue, Volume-IV

On

CHALLENGES OF HIGHER EDUCATION IN INDIA TO COMPETE WITH GLOBAL LEVEL

Chief Editor
Dr. NanasahebSuryawanshi
Pratik Prakashan, 'Pranav, Rukmenagar, Thodga Road Ahmedpur,
Dist. Latur, -433515, Maharashtra

Executive Editor
Dr. Purandhar Dhanapal Nare
Principal
Night College of Arts & Commerce, Ichalkaranji.

Co-Editor
Dr. Madhav. R. Mundkar
Assistant Professor, Head Dept. of Hindi
Night College of Arts & Commerce, Ichalkaranji.

Editorial Board
Prof. M. R. Dandekar
Prof. Dr. S. L. Randive
Prof. Dr. G. B. Khandekar
Prof. Dr. D. B. Birnale
Prof. Dr. R. V. Sapkal
Prof. Dr. S. V. Chaple
Prof. S. R. Patankar

Published by-Dr. Purandhar Dhanapal Nare, Principal, Night College of Arts & Commerce, Ichalkaranji.

The Editors shall not be responsible for originality and thought expressed in the papers. The author shall be solely held responsible for the originality and thoughts expressed in their papers.

© All rights reserved with the Editors Price: Rs.1000/-

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.
Scanned by CamScanner

Scanned with AnyScanner

'Akshar Wangmay' UGC Care Listed, International Research Journal, ISSN: 2229-4929, July 2021, Special Issue, Volume-IV
"Challenges of Higher Education in India to Compete with Global Level"

रंगनाथ पठारे यांच्या 'दु:खाचे श्वापद' मधील घटनाप्रसंग

प्रा. डॉ. हेमराज नानाभाऊ बिरारीस
मराठी विभाग, उत्तमराव पाटील महाविद्यालय, दहिवेल,
ता. साक्री., जि. धुळे ४२४ ३०४
ईमेल - hnbiraris14@gmail.com

आधुनिक मराठी कादंबरी वाड्मयात वास्तववादी लेखन करणाऱ्या लेखकांमध्ये रंगनाथ पठारे यांचे नाव प्रामुख्याने घेता येते. 'ताम्रपट', 'चक्रव्युह' यासारख्या कादंबऱ्या त्यांनी लिहिल्या. 'दु:खाचे श्वापद' ही रंगनाथ पठारे यांची एक सामाजिक तसेच वास्तववादी कादंबरी होय. मानवी मनाला अस्वस्थ करणाऱ्या विविध घटनांची मालिकाच या कादंबरीच्या निर्मितीच्या प्रेरणा आहेत. लेखक सांगतात समाजामध्ये खून, बलात्कार, हाणामारी धोकाधडी यामुळे लेखकाचे मन विषन्न होत जाते आणि कादंबरी निर्माण होते. 'दु:खाचे श्वापद' हे सत्वगुणी जाधव या मराठवाड्यातील मुलीवरील बलात्कार व खून या बातमीने लेखकाच्या मनात कादंबरी लेखनाचे बीज रुजले. या व अशा अनेक घटनांमुळे लेखक मन अस्वस्थ होते. या घटनांचा तपशील या कादंबरीत येतो. मानवी मनातील तळाचा शोध ही कादंबरी घेण्याचा प्रयत्न करते. सभोवतालचे वास्तवचित्रण, कामप्रेरणेसंबंधी चिंतन, पाश्चात्य संस्कृतीचा प्रभाव, मानवी संस्कृती आणि बलात्कार, औद्योगिकरण आणि माणसाचे एकाकीपण एक ना हजार गोष्टींची प्रेरणा ही कादंबरी निर्मितीच्या मुळाशी आहे. यातूनच लेखकाला भावते ते 'दु:खाची श्वापद'.

या कादंबरीतील अनेक घटना-प्रसंग वाचकांचे मन अस्वस्थ करतात. या कादंबरीतील प्रा. महादू चेंडंया वालझाडे ही प्रमुख व्यक्तीरेखा असून श्रीमती गोपाळे, दादासाहेब नरसाळे पाटील, उल्हासबाई चत्तर, देरेकर गुरुजी, धनंजय, शालिनी, तुकाराम एखंडे, वाचमन इत्यादी व्यक्तीरेखा येतात. कादंबरीचा निवेदक "वालझाडे नावाचा एक प्राध्यापक सरळमार्गी, पापभिरु, भोळा भाबडा. त्याचे प्रापंचिक जीवन ही एक पातळी, त्याचे व्यावसायिक व सामाजिक जीवन ही दुसरी पातळी आणि त्याचे मनोविश्व ही तिसरी पातळी. उल्हासबाई चत्तर नावाच्या अंगणवाडी शिक्षिकेचा मृत्यू होतो. ती वालझाडे यांच्या परिचयात या मृत्यूला त्यांचा या तीन पातळ्यांवरून प्रतिसाद. पैकी मनोविश्वातल्या ढोबळ घटनांच्या पल्याडचं शोधू पाहणारा प्रतिसाद हा या कादंबरीतला कण्याचा भाग. लोक जे शोधत असतात. त्या सामान्य सत्याविषयी वालझडेंना कुतूहल नाही. त्यांना पल्याडच शोधायचयं. त्यांना ते सापडतं तेव्हा किंवा ते होतानाच्या समज-गैरसमजातून त्याचा त्यांच्या व्यावसायिक व सामाजिक जगण्याशी टकराव होतो आणि या टकरावात समेवर येऊन मानवी आयुष्यासंबंधी काही विधाने ते करतात. ही या कादंबरीची गोष्ट आहे."[1]

या कादंबरीतील पहिला प्रसंग फलटण येथील मध्यमवर्गीय कुटुंबातील तेरा-चौदा वर्षाच्या मुलीवर चौघांनी बलात्कार करून जाळून मारणे, असा आहे. कादंबरीची सुरुवातच समाजाच्या विवेकशुन्य अवस्थेचे दर्शन घडविते. समाजामधील वाढत्या गुन्हेगारीचे दर्शन येथे घडते. कादंबरीतील व्यवसायाने शिक्षक असलेले देरेकर गुरुजी प्रा. वालझाडेंना आपल्या मुलाला मराठी विषयात पास करण्याचा आग्रह धरतात, प्रा. वालझाडेंना तसे करणे योग्य वाटत नाही. यावर देरेकर गुरुजी थेट संस्थाचालक नरसाळे पाटील यांच्यापर्यंत जातात. तक्रार करतात. शिक्षणव्यवस्थेतील अलिकडचे वास्तव ही या अशा प्रसंगातून चित्रित होते.

एका प्रसंगात तुकाराम एखंडे हा वालझाडे सरांचा विद्यार्थी परिस्थितीने गरीब, होतकरु. चांगल्या कविता लिहितो. सरांकडे येणे जाणे वाढते. यावेळी वालझाडे सरांची मुलगी शालिनी हिच्याशी त्याची ओळख. पुढे प्रेम होणे, कॉलेजमध्ये दोघांचे संबंध जवळीकीचे याची माहिती वालझाडे सरांचा मुलगा धनंजयला मिळते. हा धनंजय गॅरेज चालवतो. तो आपल्या मित्रांना तुकाराम एखंडेला मारण्यासाठी पाठवतो. तेव्हा वालझाडे त्यांना हटकतात. नंतर काही दिवसांनी तुकाराम व शालिनी कॉलेजच्या बगिच्यामध्ये आढळल्याची गुरखा सांगतो. या अशा घटनांचा वालझाडेंना मनस्ताप सहन करावा लागतो.

प्रा. वालझाडेंच्या कॉलिजमधील पायी चालणाऱ्या मुलीला सायकलस्वार मुलगा हुलकावणी देतो. हे पाहून ते अस्वस्थ होतात. पुढे हीच मुले चोगणवेत्तीत आढळणे. याप्रसंगी वालझाडे त्यांना हटकतात. मात्र दोस्ती, मस्करी, प्रणयराधन या पुढे त्यांचे काहीही चालत नाही. पुढे हीच मुले प्रेमविवाह करून सरांना भेटायला घरी येतात. अशा प्रसंगातून बेफाम वागणारी तरुण-तरुणी यापुढे समाजाचे हतबल होणं, महाविद्यालयीन जीवन, माध्यमाचे आकर्षण, तरुण-तरुणींना एकमेकांबद्दल आकर्षीत करणारी साधने, संस्कारांचा अभाव, समाजाप्रती कमी होत जाणारा आदर, न वाटणारी भिती इत्यादीमुळे तरुणपिढी कशी असंवेदनशील होत जाते याचे चित्रण येथे घडते.

स्थानिक समाजसेविका श्रीमती गोपाळेबाई आपल्या कार्यकर्त्यांसह परित्यक्त्या स्त्रियांचा मेळावा घेतात. यावेळी वालझाडेंची समितीमध्ये नेमणूक करतात. अत्यंत पापभिरु वृत्तीचा वालझाडे मात्र या गोपाळेबाईमुळे समाजकार्यात ओढला जातो. पडझडीचा काळ, जमाना बदलल्याची चाहुल वालझाडेंना लागत नाही. सभोवतालच्या घडामोडीमुळे ते अस्वस्थ होतात. एकदा गोपाळेबाई आपल्या कार्यकर्त्यांसह वालझाडेंना चिखलदरी येथे नेतात. तेथील सामाजिक प्रश्नांची माहिती होते. तेथील घटस्फोटीत शिक्षिका उल्हासबाई चत्तर हिची ओळख होते. पुढे याच उल्हासबाईच्या मृत्यूची बातमी वालझाडेंना शॉकिंग न्यूज असते. तिच्या मृत्यूचा वालझाडेंच्या मनावर फार मोठा परिणाम होतो.

उल्हासबाईच्या आत्महत्येचा प्रसंग ही या कादंबरीतील प्रमुख घटना होय. या घटनेत शिक्षणसम्राट दादासाहेब नरसाळे पाटील यांचा संबंध असणे मात्र [illegible]ट राजकारणी, सत्ताधारी वर्ग यांनीत, शोषित पिडीताचे शोषण करतोच परंतु प्रा. वालझाडेंसारख्या सज्जन गृहस्थालासुद्धा हताश करतो. याचे दर्शन या प्रसंगातून घडते. उल्हासबाई चत्तरच्या मृत्यूची चौकशी, गोपाळेबाईच्या सभा, मेळावे इत्यादीचा परिणाम म्हणजे श्रीमती गोपाळेबाईंना जिल्हा परिषद, पंचायत समिती निवडणुकीत स्थान मिळणे. यानंतर त्यांची समाजसेवेची व्याख्या व भाषा बदलते. या सर्वांचा प्रा. वालझाडेंवर परिणाम होतो. दादासाहेब नरसाळे पाटील या बाईला हाताशी धरतात. एकदा वालझाडे श्रीमती गोपाळेबाईच्या घरी जातात, दुपारची एक दिड वाजेची वेळ बाहेरचा दरवाजा लोटलेला असतो. वालझाडे आत जातात. तोच गोपाळेबाई बाथरुम मधून आंघोळ करुन टॉवेलवर बाहेर येतात. हे पाहून प्रा. वालझाडेंना संकोच वाटतो. बसायला सांगत बाई येतात. यावेळी दोघांमध्ये उल्हासबाई चत्तरच्या घटनेवरुन वादविवाद होतो. पुढे या प्रसंगाचे भांडवल करुन प्रा. वालझाडेंबद्दल पोलिसात तक्रार करतात. याप्रसंगी वालझाडेंवर गंडांतर येते. जेणेकरुन त्यांचे लक्ष उल्हासबाई चत्तरच्या घटनेवरुन हटेल. परंतु वालझाडेंचे फौजदाराला वेळोवेळी भेटणे, चत्तरबाईच्या नवऱ्याला भेटणे, तिच्या माहेरी चौकशी करणे यामुळे दादासाहेब प्रा. वालझाडेंवर गंडांतर आणतात. यामुळे वालझाडे हताश होतात. पुढे पोलीस उल्हासबाईच्या मृत्यूचे [illegible] करतात. दादासाहेबांसारख्या प्रमुख व्यक्ती व्यवस्थेचा फार मोठा भाग त्याचा या प्रकरणात संबंध असल्याचे वालझाडेंना समजते. शेवटी [illegible]ष्मा सारखा वालझाडे दादासाहेबांना शरण जातो. येथेच कादंबरीचा शेवट होतो.

TRUE COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned by CamScanner

Scanned with AnyScanner

ISSN: 2230-9578 June-2021

'Journal of Research & Development' A Multidisciplinary International Level Referred and Peer Reviewed Journal, Impact Factor-7.265, ISSN: 2230-9578, 25 June-2021, Volume-11, Issue-19
Changing Perspectives of Language, Literature, Science and Social Science

CONTENTS

Sr. No.	Paper Title	Page No.
1	A Study on Performance of Recovery Channels of Non-Performing Assets of Scheduled Commercial Banks in India in the Last Decade — **Raval Vatsal Bharatbhai**	1-5
2	Consumer Preference towards Eco-friendly Products in Coimbatore city — **Dr. M. Vidya, Dr. K. Meenatchi Somasundari**	6-8
3	NAAC A Private Society — **Mr. Govardhan K. Dikonda**	9-11
4	An Investigation of Zooplankton Diversity in Anjaneri Dam, Nashik (M. S.), India — **Varsharani A. Ghatule, Hemant K. Bhagwan, Bhagwat W. Chavre**	12-15
5	Covid-19 Pandemic and its impact on Social Science Research — **Nipan Haloi**	16-18
6	Language in Dalit Autobiographies. A Critical Study of Malagatti's *Government Brahmana* — **Poonam Jain**	19-21
7	Education in the Present Context and the Way Forward: The Challenges and Opportunities — **Dr. Prakash Jyoti Saikia**	22-24
8	Comparative Studies of Aerospora over Capsicum Annum L. In Open Field Cultivation during Mansoon and Winter Season — **R.K.Patil**	25-27
9	A View of Investors on Asset Management Companies' Performance — **P. Devika, Dr. K. Meenatchisomasundari**	28-30
10	Humanism and Posthumanism: A Theoretical Approach — **Ms. Romy Tuli , Dr. Nancy**	31-33
11	Migration and Impact on Children of Migrant Labourers in India — **Dr. Ruprao Ukandrao Gaikwad**	34-36
12	Digitization of the Teaching-Learning Process in the Covid-19 Era – Impact on Foreign Language Learning — **Dr. Walter Hugh Parker, Pritha Basu**	37-41
13	Philosophy and Literature : Studying feminism through Christina Rossetti — **Ms. Garima, Ms. Romy Tuli**	42-43
14	Geographical Assessment of Tourism Potential in Agro Tourism and Major Forts and Its Effect on Rural Development in Pune District, Maharashtra — **Dr. Shivaji B. Shinde**	44-46
15	Response of GPS-TEC during severe Geomagnetic Storm over Low Latitude Hyderabad and Bangalore Stations — **D.J. Shetti**	47-49
16	Status of Covid -19 Pandemic In Indapur Tehsil — **Dr.Tanaji Kasbe, Dr.Gajanan Dhobale**	50-56
17	Soil Variety Impact on Fruits Cultivation in Dhule District (MS) — **Dr. Ahire Suresh Chintaman**	57-59
18	'Construction & Standardization of Pivoting Skill Test in Netball' — **Padmakar Dattatray Gadekar**	60-63
19	The Poverty in India – facts and remedies — **Dr. Prashant M. Puranik, Prof. Sachin G. Karnewar**	64-66
20	Role of Embedded Technology in 21st Century — **Prof. Anil C. Bansode**	67-70
21	Water Budget of the Indapur Tahsil — **Gajanan Dhobale**	71-77
22	"The Role of Farm ponds in Agricultural Development; A Case study of Wadule village in Parner tehsil of Ahmednagar District (M.S.)" — **Dr. Dattatray Sheshrao Ghungarde**	78-81
23	A Profound Review On Employee Welfare In Private Banking Sector With Spotlight On South India's Manchester City — **Dr. J. Marysaranya**	82-85
24	Studies on biodiversity of airborne fungal spores in the Onion field at Nashik — **S. V. Gosavi**	86-89
25	Impact of Covid 19 on Economy — **Mrs Swati Venkatrao Adde**	90-92
26	Covid-19 and Its Impact On Indian Economy — **Abu Shama Ahmed**	93-95
27	The Impact Of Agricultural Practices On Environment — **Mrs. S. Manjula**	96-99
28	Reducing Income Inequality in India and Sustainable Development Goals (SDGs): A Theoretical Approach — **Iragdao Raja Basumatary**	100-102
29	Advancement and Environmental Aspects of Synthetic Dyes — **Chandrakant D. Bhenki**	103-104

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule

Scanned with AnyScanner

ISSN: 2230-9578 UGC Care List No.: 64768.

'Journal of Research & Development' A Multidisciplinary International Level Referred and Peer Reviewed Journal
Impact Factor 7.265, ISSN: 2230-9578, 31 June 2021, Volume 11, Issue 19
Changing Perspectives of Language, Literature, Science and Social Science

Soil Variety Impact on Fruits Cultivation in Dhule District (MS)

Dr. Ahire Suresh Chintaman
Uttamrao Patil Arts and Science College Dahivel, 424306
Mail: ahiresuresh9@gmail.com

Abstract:

Horticulture is a best way for agro economic empowerment. The study area mainly consists of basalt rock however difference in the micro-climatic condition formed varied types of soil. So that determines cultivation various fruit crop in study region. The soil of study region can be broadly grouped in to four subtype's viz deep soil, moderate medium, shallow, very shallow. But difference in the micro-climatic conditions along with the topography at different location mainly altered the physical characteristic of the basic soil type. The shallow and medium soils occupy 63.6% cultivable area. This area indicates the abundant availability of for growing pomegranate cultivation in Dhule district. Those are respectively suitable for banana, papaya, grapes, guava, and pomegranate cultivation

Keywords: *Horticulture, Cultivation, Spatio-temporal, Rural economy, Arid and semi-arid*

Introduction:

Dhule distric under is located in peninsula region of India. This is covered with 'Great Deccan Trap' of volcanic formation. This study region difference in the micro climatic condition along with the topography at different locations mainly altered the physical characteristics of the basic soil types. Soil is the chief natural factor on which the success or failure of growth of fruit depends. For the production of any crop the type of soil is very important. But the fruit cultivation is not particular about the soil type. It can be grown in various soil types such as medium and deep soil with widely ranging characteristics. For growth fruit trees proper soil condition is necessary to get best economic remuneration. As a result, employment, per capita income, foreign exchange, social and economic growth has been observed. Overall nature of Indian farming is changing. Since last two decades, horticulture production has been increased considerably (Singh H. P. 2009).

Study Area:

LOCATION MAP

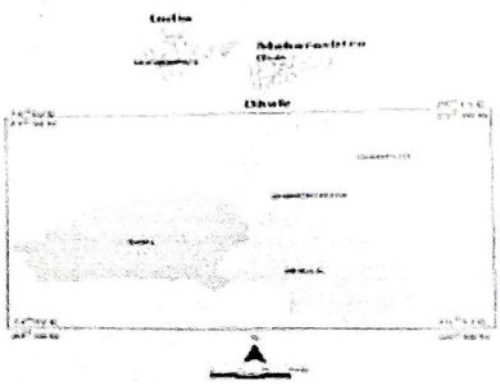

The shape of the study area is triangular. It is located in the northern part of the Maharashtra State. It has occupied over an area of 8063.11 sq. km. It is extended from $20^{0}38$ N to $21^{0}39$ N latitudes and from $73^{0}50$ E to $75^{0}13^{1}$ E longitudes (Fig. No.1). Dhule district is separated from Madhya Pradesh State, while 'Satmala' ranges separate the district from western Maharashtra.

Objective of the Study:

1. To study different soil types of study region
2. To understand the suitability of soil types for fruit crops in study region.

Hypothesis:

The physical factor of soil types determines cultivation various fruit crops in study region.

Methodology:

The present paper is based on secondary data and field observations. Data on area of horticultural in Dhule district collected from department of district agricultural office. Data related to area of different horticultural crop is collected from agricultural office data base for the year1901-02 to 2016-17. Table and diagrams were prepared to show growth of pomegranate cultivation in Dhule district. In study region soil classification was understood for suitability of fruits cultivation.

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

July-2021, ISSN : 2229-4939

'Akshar Wangmay' UGC Care Listed, International Research Journal, ISSN: 2229-4939, July 2021, Special Issue, Volume-II
"Challenges of Higher Education in India to Compete with Global Level"

CONTENTS

Sr. No.	Paper Title	Page No.
1	Globalization and Its Impact on Unskilled Labours of Tribal Community: A Study of Nashik District (Maharashtra) — **Dr. Vijaykumar Wawle**	1-4
2	Dr. Babasaheb Ambedkar's Views on Socio-Educational system — **Dr. Chandrakant D. Kamble**	5-7
3	An Assessment of Geographic Concentration of Population in Pune District of Maharashtra — **Mr. Dilip Dnyaneshwar Muluk, Dr. Arjun Haribhau Masmade**	8-12
4	Socio-Economic Attributes of Rice Growers in Western Sakri Tahsil in Dhule District of Maharashtra — **Dr. Suresh Chintaman Ahire**	13-15
5	Rural development in India: Challenges and ways and strategies of development — **Dr. Gaikwad Archana**	16-17
6	Usability of learning platforms in mobile era a basic outline — **Yogesh Mate, Dr. N. N. Gawande**	18-20
7	Isolation of Rhizosphere and Endophytic fungi from the plant *Ruta graveolens* and the study of Isolation frequency — **Prasanna Srinivas.R, Amrita Nigam and Aruna Jampani**	21-24
8	Indian Higher Education: An overview — **Dr. A. S. Arbole**	25-28
9	Ecological Concern in Anita Desai's 'The Village by the Sea — **Mr. Barve Ramdas Vitthal**	29-31
10	Diet and Sports Performance — **Dr. Sunil Pansare**	32-36
11	A Study on Detection of Adulteration in Milk samples collected from various regions from Panvel, and its awareness among the residents. — **Mrs. Nilima . P. Tidar**	37-40
12	Doklam Conflicts (Standoff): A Geo-Political Analysis — **Dr. Shaileshkumar Wagh**	41-45
13	A study of Population and Environmental Crisis in sustainable Development in India Pre Two Decade Period — **Dr. Raviprakash. D. Thombre**	46-48
14	Impressions of Modern Men in P.K. Singh's Poetry — **Dr. Vaibhav Harishchandra Waghmare**	49-52
15	The Impact of the COVID19 Pandemic: Emerging Research Needs — **Dr. Hemlata Mahawar**	53-56
16	The Geographical Study of Rural Settlements Size, on the basis of Rural Settlements Population Size in Daund Tahsil, Pune District.(M.S.) — **Mr. Parkhe Sakharam Baban, Dr. Chimangunde Vishavraj**	57-60
17	Rural Tourism - A Sustainable Approach for Rural Development — **Archana Rajendra Doifode, Dr. Sanjeeda Sattar**	61-65
18	Thinking beyond the Present: Role of literature in Reimagining a New World Order — **Durbadal Datta**	66-68
19	Expectations from Higher Educational Institutes in India with respect to National Education Policy 2020 Implementation — **Mr. Kantilal Nanaso Tamhane , Dr. Purushottam Arvind Petare**	69-71
20	Bibliometric Study of Indian Journal of Information, Library And Society (Ijilis): 2016-2020 — **Rahul Shewale**	72-76
21	Impact of Covid 19 on Higher Education in India — **Dr. Rupali Karbhari Sanap**	77-79
22	Woman means the body: A patriarchal ideology during Partition presented in Ice-Candy-Man — **Dr. Padmalaya Sarangi , Dr. Sisir Ranjan Dash**	80-81
23	Scientometric Analysis with Visualization: software applications and technology in 2021 — **Swati Mate, Dr. Pradip Himmatrao Barad**	82-85
24	Position of English in India: As Associate Official Language — **Prof. Manjusha Haribhau Bhandawalkar**	86-88
25	A Case Study on Awareness about Health Insurance Products in Solapur City after First Wave of Corona Crisis — **Rajendrakumar Y. Rawal , Prof. Dr.A.J .Raju, Dr.V.D.Dhumal**	89-92
26	COVID-19 Pandemic - Indian Higher Education System — **Dr. Kotgire Manisha Arvind**	93-95

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

Akshar Wangmay UGC Care Listed, International Research Journal ISSN 2229-4929 July 2021, Special Issue, Volume II
"Challenges of Higher Education in India in Compare with Global Level"

Socio-Economic Attributes of Rice Growers in Western Sakri Tahsil in Dhule District of Maharashtra

Dr. Suresh Chintaman Ahire,
Uttamrao Patil Arts and Science College Dahivel Dist. Dhule

Abstract:

India has witnessed major changes in the productivity of cereal crops after the Green Revolution. The effect of the technological breakthrough has been significant in almost all the states. However, many agricultural scientists and farm experts have endorsed the view that the performance of agriculture is yet to reach its potential level. They reported a significant difference between realized and potential yield. Agricultural production is affected by natural factors as well as social and economic factors. The influence of these factors is increasing in the age of modern machinery and technology. The development of human intellectual capacity is dependent on agricultural production. The effect varies from place to place. That is why in a country like Israel, the agricultural sector is developing rapidly. The use of technology in rice production has been increasing over time. It has also been found that technology is still not being used in some places. Attempts have been made to study the effect on rice production under such different properties.

Keywords: *Green Revolution, technology, potential level, agriculture*

Introduction:

Natural components like weather, soil, topography, plant physiology etc. which govern the rice crop growth and its productivity. The decision regarding crop management like selection of the variety, crop calendar, scheduling fertilizer, pesticide sprays and other cultural practices, indicates human control over the rice agro ecosystem. Extension of research from lab-to-land through extension workers under the Government Agricultural Department and NGOs and adoption of the recommended strategy by cultivators are the main human components. Output of agro ecosystem is interplay among all these factors. It is therefore necessary to know the strength and constraints in this process. The paper focuses on the human components of rice ecosystem of Sakri tahsil in Dhule district. In agribusiness production depends on the process of human action. For this, it is necessary to consider the socio-economic situation as well. So the above subject is taken for study. Paddy is widely cultivated in the western part of Sakri taluka. Paddy is cultivated in the Geographical condition here. Most of the tribal people in the region are engaged in paddy cultivation. The socio-economic situation of the tribal people in the region is changing. Therefore, it affects the production of rice crop. Rice crop is cultivated only in western part of Sakri tahsil in Dhule district. The average annual rainfall in this area is 650 to 750mm, which is higher and suitable for rice crop. The area under cultivation is increased Sakri tahsil 3.72% of NSA in 2004 to 10.54% of NSA in 2013. Dhule tahsil this crop is rarely cultivation and in Shindkheda tahsil rice crop is not cultivated

Study Area:

The shape of the Dhule district is triangular. It is located in the eastern part of the Dhule district in Maharashtra State. It has occupied over an area of 2410 sq. km. It is extended from 20.9924° N latitudes and 74.3114° E longitudes. (Fig. No.1). *Sakri Taluka* is one of the largest *taluka* as per *area* in Maharashtra state. It has the highest number of *villages* than all other *talukas* in Maharashtra state.

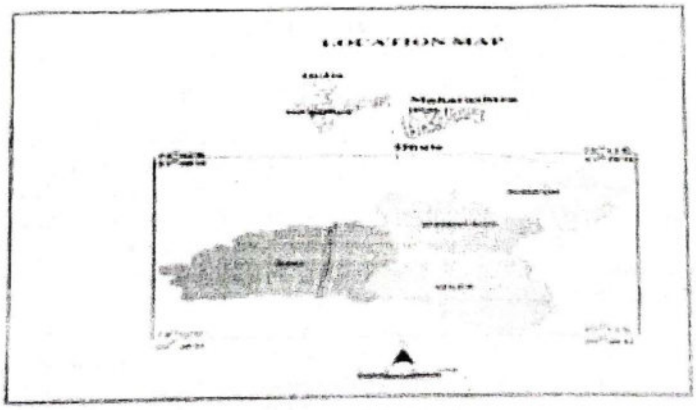

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

RNIMAHMAR
36829-2010

ISSN 2229-4929

Peer Reviewed

Akshar Wangmay

Internatio

UGC-CARE LISTED

July 2021

Chief Editor:
Dr. Nanasaheb Suryawanshi

Executive Editor:
Dr. Purandhar Dhanapal Nare
Principal,
Night College of Arts and Commerce,
Ichalkaranji

Co-Editor:
Dr. Madhav. R. Mundkar

Address
'Pranav', Rukmenagar,
Thodga Road, Ahmadpur, Dist- Latur 413515 (MS)

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College,
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule

Scanned with AnyScanner

'Akshar Wangmay' UGC Care Listed, International Research Journal, ISSN: 2229-4929, July 2021, Special Issue, Volume-IV
"Challenges of Higher Education in India to Compete with Global Level"

CONTENTS

Sr. No.	Paper Title	Page No.
1.	रंगनाथ पठारे यांच्या 'दुःखावे श्वापद' मधील घटनाप्रसंग प्रा. डॉ. हेमराज नानाभाऊ चिरारीस	1-2
2	मानव उन्नयन हेतु किताबों का आग्रह करती कविताएँ डॉ. प्रवीणकुमार न. चौगुले	3-6
3	महात्मा गांधींचा धार्मिक व अध्यात्मिक दृष्टीकोन- एक दृष्टीक्षेप प्रा.डॉ. सुनिल अजाबराव पाटील	7-10
4	वैश्विकतेला कवेत घेणारी आदिवासी कविता प्रा.चिंतामण धिंदळे	11-14
5	उच्चशिक्षणातील मराठी भाषेच्या विकासाचे आव्हान डॉ. रविकांत शिंदे	15-17
6	आत्मजयी में मानवतावादी चिंतन डॉ. दिलीपकुमार कसबे	18-20
7	अमेरिकेच्या 46 व्या राष्ट्राध्यक्ष पदाच्या निवडणुकीतील सत्तानाट्य डॉ. शरद बाबुराव सोनवणे	21-24
8	उच्चशिक्षा नीति की समस्याएँ डॉ. मा. ना गायकवाड	25-27
9	शिक्षा के लिए छटपटाते उपेक्षित किन्नरों की दास्ता 'रामदीप' डॉ. एकनाथ श्रीपती पाटील	28-30
10	हिंदी दलित कविता के प्रेरणास्रोत : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर प्रा. रगडे परसराम रामजी	31-34
11	ग्रामीण भागातील उच्च शिक्षण घेणाऱ्या मुलींसमोरील समस्या डॉ. सुप्रिया चंद्रशेखर खोले	35-37
12	आंचलिक उपन्यासों में दलित जीवन विकास के विविध आयाम डॉ.शंकर गंगाधर शिवशेट्टे	38-43
13	कबीरदास के काव्य में दार्शनिक चेतना की अभिव्यक्ति डॉ. सुमन देवी	44-46
14	सूरदास के साहित्य में लोक जीवन और संस्कृति डॉ ढानकीकर शोभा नारायणराव	47-48
15	आर्थिक आधार पर भारतीय जनजातियों का वर्गीकरण डॉ. संजय नाईनवाड	49-51
16	'ग्लोबल गाँव के देवता' और 'टाह्रो' उपन्यास में आदिवासी-जीवन तोंडारकर लक्ष्मण पोतन्ना	52-53
17	लेखाओं की मुक्ति कि अभिव्यक्ति उपन्यास तथा मुझ स्त्रीत्व ? प्रा. विकास कुंडलिक विधाते	54-56
18	किशोरावस्थेतिल वर्तन विषयक समस्या आणिमानसिक आरोग्याचा अभ्यास डॉ. मिलिंद भगवानराव वचुटे,	57-59
19	शिवणकला कौशल्य संपादनाने महिलांमध्ये होणारा बदल उर्मिला एस. खोत , डॉ. मंजुषा मोळवणे	60-63
20	जागतिकीकरण व मराठी ग्रामीण कादंबरी डॉ.योगिता मारुती गांधवणे	64-66

TRUE - COPY

PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

'Akshar Wangmay' UGC Care Listed, International Research Journal, ISSN: 2229-4929, July 2021, Special Issue, Volume-IV
"Challenges of Higher Education in India to Compete with Global Level"

महात्मा गांधींचा धार्मिक व अध्यात्मिक दृष्टीकोन- एक दृष्टीक्षेप

प्रा. डॉ. सुनिल अजाबराव पाटील
समाजशास्त्र विभाग प्रमुख
उत्तमराव पाटील कला व विज्ञान
महाविद्यालय, दहिवेल ता. साक्री जि. धुळे
Email ID - sunilapatil3373@gmail.com

- **प्रस्तावना:-**

जगात जन्मलेल्या फारच थोड्या व्यक्ती महात्मा पदापर्यंत पोहोचतात त्यात आपल्या भारतातील मोहनदास करमचंद गांधी हे एक आहेत. त्यांच्या अहिंसावादी विचारांमुळे कृतीमुळे व आचरणामुळे ते देशाचेच नव्हे तर जगाचे मार्गदर्शक ठरलेत. नव्हे तर जागतिक आदरयुक्त व्यक्तीमत्व अशी ख्याती मिळविलेले कदाचित एकमेव व्यक्ती म्हणून गांधीजींचे अस्तीत्व सर्वमान्य आहे.

बालपणापासूनच अध्यात्मीक विचारांचा प्रभाव त्यांच्यावर होता. मला श्रावणासारखे मातृ-पितृ भक्त व्हायचे असा विचार त्यांच्या मनावर कोरला गेला.

शिक्षण व अध्ययनाच्या निमीत्ताने परदेशात राहुनही आपला धर्म श्रेष्ठ माननारे व अहिंसा तत्वाचा अंगिकार करुन विश्वबंधुत्वाची भावना, आंतरराष्ट्रीय शांतता, सर्वधर्मसमभाव, सामाजिक व आर्थिक सुरक्षितता निर्माण करता येवू शकते असा ठाम विश्वास आणि त्या पथावर चालुन जगासमोर एक आदर्श निर्माण करणारे महात्मा गांधी हे अद्वितीय विचाराचे धनी होते.

गांधीजींमधील सभ्यतेचे शाश्वततेचे रहस्य हेच होते की भारतीय सभ्यता मुख्यत्वेकरुन अहिंसाधिष्ठित होती, सत्ता, शस्त्र व संपत्ती या तीनही घटकांना तुच्छ माननाऱ्या ऋषीमुनींना व साधुसंतांना भारतीय समाजात जनमानसात जितके सन्मानाचे व श्रध्देचे स्थान होते, तितके स्थान शस्त्र धारण करणाऱ्यांना व सत्ता सम्राटांना नव्हते. गांधीजीच्या विचारात अहिंसातुन विश्वकल्याणाची भूमिका दडली होती. गांधीजींना व्यावहारीक संत म्हटले गेले. कारण- "कर दिया आझाद तुन खरद बिना ढाल, साबरमती के संत तुने कर दिया कमाल।"

- **विषय निवड :-**

महात्मा गांधींच्या कार्याचे दोन भाग पडतात- एक राष्ट्रभक्त, दुसरा- ईश्वर भक्त- राष्ट्रभक्ती व ईश्वरभक्ती हा त्यांचा जीवनाचा स्थयीभाव होता. त्यांच्या राजकारणातील प्रवेश हा समाजातील शेवटच्या स्तरावर होणारा अन्याय, विषमता, हिंसा यांच्या विरुध्द लढण्यासाठी होता नव्हे ते माझे ईश्वर प्रणित नैतिक कर्तव्य आहे, म्हणुन समाजातील अस्पृश्यता हा मानव जातीवरील कलंक आहे असे ते मानत त्यामुळे त्यांची मानवतावादी दृष्टी स्पष्ट होते. त्यांनी सत्याला व अहिंसेला आपला धर्म मानला. गांधींचे व्यक्तीमत्व बहुआयामी होते. त्यांचे राजकीय, सामाजिक, आर्थिक, महिला विषयक व समाज सुधारणेबाबत विचारांचा अभ्यास बहुचर्चीत व अध्ययनातील आहे. परंतू त्यांचे व्यक्तीमत्व, अहिंसावादी व सत्यवादी स्वभाव ठरण्यास त्यांच्यावर धर्माचा प्रभाव व त्यांचा धर्माबाबतचा दृष्टीकोन या बाबत फार चिंतन दिसत नाही ही पोकळी भरुन काढण्यासाठी प्रस्तुत संशोधन लेखातुन अल्पसा प्रयत्न केला आहे. त्याच उद्देशाने संशोधन विषयाची निवड केलेली आहे व महात्मा गांधींच्या धार्मिक दृष्टीकोन या विषयावर लेखन केलेले आहे.

- **संशोधन लेखाचा उद्देश :-**

1) महात्मा गांधींचा धार्मिक दृष्टीकोन समजुन घेणे.
2) धार्मिक विचारांचा त्यांच्या व्यक्तीमत्वातील प्रभाव समजुन घेणे.
3) धार्मिक विचारातुन त्यांच्या अहिंसा तत्वाला मिळालेला आधार लक्षात घेणे.

हे वरील उद्देश डोळ्यासमोर ठेऊन संशोधन केलेले आहे.

- **संशोधनाचे गृहीतक :-**

प्रस्तुत लेखसाठी पुढील गृहीतके डोळ्यासमोर ठेऊन संशोधनाची वाटचाल केलेली आहे.

1) धार्मिक चिंतनातुन अहिंसा तत्व गांधीजीमध्ये रुजले.
2) धार्मिक चिंतनातुन समाजाची सेवा करण्याची प्रेरणा मिळाली.

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

Peer reviewed Journal   Impact Factor – 7.265   ISSN-2230-9578

Journal of Research and Development

A Multidisciplinary International Level Referred Journal

July 2021   Volume-11   Issue-27

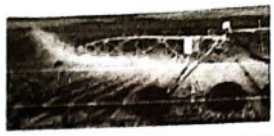

Impact of Environment on Agriculture, Health, Water Resources, Social Life & Industrial Development

Chief Editor
Dr. R. V. Bhole
'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot No-23, Mundada Nagar, Jalgaon

Executive Editors	Executive Editors	Executive Editors
Dr. M. N. Kolpuke Principal, Maharashtra Mahavidyalaya, Nilanga	**Dr. S. S. Patil** Principal, Maharashtra College of Pharmacy, Nilanga	**Dr. E. U. Masumdar** Principal, Azad Mahavidyalaya, Ausa

Co- Editors

Dr. B. N. Paul, Dr. C.J. Kadam, Prof. T. A. Jahagirdar, Dr. Naresh Pinamkar
Dr. C. V. Panchal, Dr. Nisar Syed, Mr. Santosh P Mane

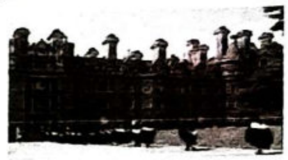

Address
'Ravichandram' Survey No-101/1, Plot, No-23,
Mundada Nagar, Jalgaon (M.S.) 425102

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

'Journal of Research & Development' A Multidisciplinary International Level Referred and Peer Reviewed Journal.
Impact Factor-7.265, ISSN: 2230-9578, 20 July-2021, Volume-11, Issue-27
Impact of Environment on Agriculture, Health, Water Resources, Social Life & Industrial Development

रवींद्र शोभणे यांच्या साहित्यात पडलेले दुष्काळाचे प्रतिबिंब आणि आजचे वास्तव

प्रा. डॉ. सुनिल भावराव देसले
सहाय्यक प्राध्यापक, मराठी विभाग, उत्तमराव पाटील महाविद्यालय, दहिवेल, ता.साक्री, जि. धुळे
ईमेल – sb2desale@gmail.com

सारांश :-

दुष्काळाची दाहकता सध्या जास्त जाणवू लागली आहे.यासाठी प्रयत्न करणाऱ्या अनेक शासकीय उपाय योजना तोकड्या पडतात. त्या साठी जर कायमस्वरुपी उपाययोजना हवी असेल तर प्रत्येक माणसांमध्ये पर्यावरणाविषयी जागृती घडवून आणणे गरजेचे आहे, ही जागृती घडवून आणण्याचे कार्य साहित्यातूनही होत आहे. साहित्यिक आपल्या साहित्यातून पर्यावरण हाणीतून दुष्काळ आणि त्या साठी मानवाला भोगावा लाणाऱ्या मरण यातना याची जाणीव करुन देते पर्यायाने माणसात थोड्याफार प्रमाणात सजगता येईल ही आपेक्षा आहे. रविंद्र शोभणेंचे पुर्वायुष्य् खेड्यात गेले, त्यांच्या आजूबाजूला दुष्काळाच्या झळा बसलेले अनेक गाव खेडी होती. त्या गावखेड्यातील माणसांना दुष्काळामुळे भोगाव्या लागणाऱ्या मरण यातना त्यांनी 'पांढर' सारख्या कादंबरीत मांडल्या आहेत. विदर्भ मराठवाडा भागात दुष्काळामुळे तेथील जनतेची पिण्याच्या पाण्यासाठी कशी वनवण होते याची मांडणी त्यांनी केली आहे. तसेच या दुष्काळी भागाचे राजकारण पुढऱ्यांकडून होते आणि पोकळ आश्वासनांची खैरात वाटली जाते. मात्र सरकारी मदत त्या भागापर्यंत पोहचत नाही. शेवटी अशा भागातील शेतकरी कर्ज काढण्याचा मार्ग स्विकारतो आणि कर्ज फेडू न शकल्यामुळे आत्महत्येचा मार्ग स्विकारतो, हेच आजचे वास्तव शोभनेंनी मांडले आहे. दुष्काळी भागातील जनतेला पोटाची खळगी भरण्यासाठी गाव सोडावे लागते . घरदार, शेतीवाडी सोडून मोठ्या जड अंत:करणाने शहराची वाट धरावी लागते हे आजचे वास्तव आहे. दुष्काळी भागाच्या जनतेचे दु:ख प्रसारमाध्यमातून मांडले जाते तेंव्हा सरकारी यंत्रणा जागी होते मात्र तिथेही फक्त कागदी घोडे नाचवले जातात प्रत्यक्ष मदत पोहचत नाही याची मांडणी शोभणेंनी केली आहे. आपल्या या मांडणीतून समाजाचे , सरकार आणि त्याची यंत्रणा यांचे डोळे उघडतील व आहे त्या परिस्थितीवर कायम स्वरुपी अशा काही सुधारणा केल्या जातील हीच माफक अपेक्षा रवींद्र शोभणे यांच्या या साहित्यिक मांडणीतून आहे असे वाटते.

प्रस्तावना :-

लेखक हा समाजाचा एक घटक असल्यामुळे समाजात घडणाऱ्या घटनांचा परिणाम लेखकांवरही होतो, मात्र त्यातीलच एखाद्या घटनेतून साहित्यिक साहित्यनिर्मिती करीत असतो. अशा प्रकारच्या अनेक घटनांचे वास्तव आजपर्यंत साहित्यात चित्रित झाले आहे म्हणजेच साहीत्यिकाला समाजातूनच साहित्य निर्मितीची प्रेरणा मिळत असल्यामुळे साहित्य् निर्मितीची प्रेरणा मिळत असल्यामुळे साहित्यकृतीत समाज किंवा समाजावर प्रभाव पाडणाऱ्या घटकांचे प्रतिबिंब पडणे अपरिहार्य असते समाजजीवनातील घडामोडींचे चित्रण करीत असतांना लेखक कथानकाच्या अनुषंगाने समाजातील काही प्रश्न, समस्यांची मांडणी करतो आणी, त्यातूनच तो त्याच्या परिणामांचीही जाणीव करुन देतो . दुष्काळ पडणे ही एक नैसर्गिक घटना आहे आणि ती गेल्या अनेक शतकापासून सुरु आहे. म्हणूनच पूर्वीपासून मानवाला पाण्याचे महत्व् जाणवते आहे. तसा संदर्भ आपणास संत साहित्य आणि लोकसाहित्यातही पाहावयास मिळतो. मात्र दुष्काळ पडणे किंवा पाण्याचे दुर्भिक्ष होणे ही घटना जरी नैसर्गीक असली तरी अलिकडच्या 200 वर्षात त्याची तिव्रता जास्त प्रमाणात भासू लागली आहे आणि त्याची सर्वस्वी जबाबदारी मानवाची आहे. मानवाला असलेली विकासाची हाव आणि पर्यावरणाकडे असलेले दुर्लक्ष्य् या गोष्टी त्याला पूर्ण पणे कारणीभूत आहेत. मानवाची ही कृती व तिची दाहकता साहित्याच्या माध्यमातून त्याच्या लक्षात आणून देण्याचा प्रयत्न अनेक साहित्यकांनी केला आहे. आण्णाभाऊ साठे यांनी आपल्या 'फकीरा' कादंबरीत दुष्काळाच्या प्रंसंगाची मांडणी केली आहे तसेच सदानंद देशमुख यांची 'तहान' कादंबरीतील दुष्काळाची वास्त्व

TRUE - COPY
Desale
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

ISSN 2231-573X
UGC Care Listed Journal

२०२१

लोककवी वामनदादा कर्डक विशेषांक

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

अनुक्रमणिका

अ. क्र.	शीर्षक / लेखक-संशोधक	पृ. क्र.
1.	वामनदादा कर्डक यांच्या गीतातील बुद्ध तत्त्वज्ञान - प्रा. डॉ. रामचंद्र झाडे	1 - 3
2.	वामनदादाच्या गीतातून आलेला दलितांचा राजकीय नेता कोण? प्रा. गौतम गायकवाड	4 - 10
3.	लोककवी वाममनदादा कर्डक यांच्या कवितेतील आंबेडकरी तत्त्वज्ञान - डॉ. रत्ना जवरास	11 - 15
4.	वामनदादांच्या गझलमधील तात्त्वज्ञानिकता - प्रमोद वाळके 'युगंधर	16 - 21
5.	लोककवी वामनदादा कर्डक : व्यक्ती आणि कार्य - शेख चाँदपाशा रज्जाक	22 - 24
6.	लोककवी वामनदादा कर्डक यांच्या कवितेतील आंबेडकरी तत्त्वज्ञान - रुद्रे शामराव रंगराव	25 – 27
7.	लोककवी वामनदादा कर्डक यांच्या कवितेतील सामाजिकता - प्रा. डॉ. सुनिल भावराव देसले	28 – 31
8.	क्रांतिकारी कवी वामनदादा कर्डक : एक अभ्यास - डॉ. मृणालिनी आबासाहेब शिंदे	32 – 37
9.	लोककवी वामनदादा कर्डक यांच्या गीतातील संविधानिक मूल्यविचार - प्रा. डॉ. कृष्णा सुदाम इंगळे	38 – 39
10.	लोककवी वामनदादा कर्डक यांच्या कवितेतील आंबेडकरी तत्त्वज्ञान - श्री साईप्रसाद मधुकर पंडीत	40 - 43
11.	वामनदादा कर्डक यांच्या साहित्यातील समाजजीवन - डॉ. रमेश व्ही. देवडे	44 - 47
12.	वामनदादा कर्डक यांचे जीवनकार्य - डॉ . स्वाती मधुकर वाकोडे	48 - 50
13.	लोककवी वामनदादा कर्डक यांच्या कवितेतील सामाजिकता - मधुकर बालासाहेब जाधव	51 - 53
14.	वामनदादा कर्डक यांच्या लोकगीतातील सामाजिक समतावादी विचार - डॉ. सुशील कुमार शिंदे	54 - 58

TRUE - COPY

Scanned with AnyScanner

लोककवी वामनदादा कर्डक यांच्या कवितेतील सामाजिकता

- प्रा. डॉ. सुनिल भावराव देसले
मराठी विभाग,
उत्तमराव पाटील महाविद्यालय दहिवेल, ता.साक्री जि.धुळे
मो.नं. 9423523688
ई- मेल -sb2desale@gmail.com

साहित्यिक हा समाजाचा घटक असतो, तो ज्या समाजात जन्माला येतो त्याच समाजाच्या मुल्य वौशिष्टयासह त्याचे भरण पोषण होत जाते, म्हणजे साहित्यिकावर प्रथम संस्कार करणारा घटक हा समाज असतो, मात्र जस जसा त्याचा विकास होत जातो तसतसा त्या समाजाविषयी सर्व प्रकारच्या गुणवौशिष्टयांचा आणि गुणदोषांच्या संघर्षमय विचार त्याच्या मनात सुरु होतो. समाजात व्यक्ती विकास होत असतांना त्याच्यांत संस्कृती संक्रमनही घडून येते अणि याच प्रकियेत समाज व्यक्तीला सामाजिक शिक्षणही देत असते समाजातीलं विविध, सामाजिक संस्थांच्या आणि व्यक्तींच्या जगण्यातून 'सामाजिकता' नावाचे अमूर्त असणारे, मात्र प्रत्येक ठिकाणी जाणवणारे तत्व निर्माण होते. त्याचबरोबर संस्कृतीचाही उदयं होतो. अशा संस्कृतीच्या समाजामध्ये, सामाजिकतेमध्ये आणि या सर्वांना पायाभूत असणाज्या अर्थव्यवस्थेमध्ये जसे आपण राहतो तसेच साहित्यिक आणि प्रतिभावंतही राहतात. तेव्हा स्वाभाविकपणे त्या प्रतिभावंतांवर सामाजिकतेचा प्रभाव पडतो किंवा याच सामाजिकतेतून त्यांची जडण घडण होत असते तसेच तो इतरापेक्षा संवदेनशील असल्याने त्याच्या साहित्यातून अधोरेखीत होत असते. लोककवी वामनदादा कर्डक ज्या समाजात जन्माला आले त्या समाजाला इतर उच्चभ्रू समाजल्या जाणाज्या समाजाने ज्या पध्दतीने वागणूक दिली ती अत्यंत वाईट होती, तसेच वामनदादांच्या समाजाची दयनिय परिस्थिती का झाली? याचाही शोध त्यांच्या संवदेशील मनाने घेतला आणि त्याला कृतीची जोड मिळाली.परिणामत: वामनदादा कर्डकांच्या काव्यातून सतत समाजजागृतीचेचे प्रयत्न होत राहिलेत म्हणून त्यांच्या कवितेतील सामाजिकतेचा शोध प्रस्तूत शोध निबंधातून घेण्याचा हेतू आहे

वामनदादा कर्डक यांचा जीवन परिचय आणि काव्यप्रेरणा :-

साहित्यिकाच्या साहित्यावर सामाजिक जीवनाचा प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष परिणाम होत असतो. साहित्यिक ज्या समाजात जन्माला आला त्या समाजाची तत्कालीन स्थिती, साहित्यिकाचे कुटूंब तसेच त्याच्यावर संस्कार करणारी तत्कालीन सामाजिक, राजकीय, आर्थिक आणि धार्मिक परिस्थितीचा विचार करणे गरजेचे असते. त्यासाठी साहित्यिकाच्या जीवनाचा प्रवास महत्वाचा असतो. वामनदादा कर्डक यांच्या जन्म 1922 च्या भारतीय स्वातंत्र्याच्या आदोंलन काळात एका अत्यंत गरीब असणाज्या दलित कुटूंबात झाला. पुढे त्यांचे कुटूंब मुंबईच्या बीडी.डी. चाळीत स्थलांतरीत झाले आणि दहा बारा वर्षांचे वामनदादा गिरणीत कामाला जाऊ लागले इथून वामनदादांच्या कष्टाला सुरुवात झाली त्यानंतर त्यांनी अनेक ठिकाणी कष्टाची

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule

Scanned with AnyScanner

'RESEARCH JOURNEY' International E- Research Journal
Issue - 285 (B) : Multidisciplinary Issue
Peer Reviewed Journal
E-ISSN : 2348-7143
February-2022

Synthesized Growth and Explored Methods for Characterization of Copper Tartrate Crystals with Experimental Demonstration

B. P. Nikam[1], S. J. Nandre[2]
1. Dept of Physics, Shri. JJT university Jhunjhunu Rajasthan
2. Dept. of Physics, NSS'S Uttamrao Patil Arts and Sci.College,Dahiwel , Dhule

Abstract:

Single copper tartrate crystals were grown successfully in an aqueous solution using a single diffusion technique. To generate large and perfect single crystals of copper tartrate, controlled ionic diffusion of reacting ions through silica hydrogel has been optimized. The researchers looked at the various forms of characterization that may be used to determine crystal structure optimum circumstances for the growth of high-quality crystals. Due to the characterization of copper crystal, Fourier transforms infrared (FT-IR) analysis suggests the existence of water molecules and tartrate ligands. The thermal behavior of the material was investigated using thermogravimetry analysis (TGA), differential thermal analysis (DTA), and differential scanning calorimetry (DSC). $CuCl_2$ crystals have an orthorhombic lattice and have crystalline perfection, according to (XRD) investigations. The weight percentages were calculated with the help of (EDAX), (UV), and (SEM). It's used to demonstrate morphological and optical qualities.

Keywords : Gel Growth, Single diffusion method, Copper tartrate, Optimum conditions, Thermal stability

1. Introduction:

Many researchers have been interested in crystal growth in gel medium in recent years. Good single crystals can be grown in substances commonly classified as gels. Gels, particularly silica gel, are the best and most versatile growth media[1]. The theory is based on the slow migration of crystal constituents (ions) through silica gel, resulting in a prolonged reaction and a sparingly soluble compound. Crystals will form when the concentration of this compound exceeds the solubility limits, with the gel's principal objective being to control the flow of reacting ions. The gel technique has been used to study the growth of mixed crystals just a few times[2]. The gel method is more promising than the high-temperature crystal growth methods because tartrates are sparingly soluble in water and decompose before melting. The majority of tartrate compounds are water-soluble and decompose before melting. As a result, single crystals of such compounds cannot be grown by slow evaporation or melting. In this case, the gel method is the best option for their development. The formation of single tartrate crystals has been documented[3]. Even with its unique advantages in terms of crystals produced and the ease of the process, the gel growth technique appeared to be quite attractive for growing crystals. Furthermore, the method is low-cost and within the functionality of a small laboratory[4]. The objectives of this paper were to glance into the interdependencies between the growth parameter, crystallinity of $CuCl_2$ tartrate crystal, and its structure to better understand the crystal growth mechanism and process under various conditions for various characterization methods. such as XRD (FT-IR), TGA, DTA, DSC, SEM, UV, EDAX, and others (FT-IR).

2. Related Work:

The authors have attempted to grow mixed tartrate crystals of varying volume concentrations using the gel method and characterize them using EDAX, FTIR, Powder XRD, and TGA-DTA

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

[illegible]

ISSN- 2229-4929

Peer Reviewed

Akshar Wangmay

International Research Journal

UGC-CARE LISTED

Special Issue Volume- IV

Challenges of Higher Education in India to Compete with Global Level

July 2021

Chief Editor:
Dr. Nanasaheb Suryawanshi

Executive Editor:
Dr. Purandhar Dhanapal Nare
Principal,
Night College of Arts and Commerce, Ichalkaranji

Co-Editor:
Dr. Madhav. R. Mundkar

Address
'Pranav', Rukmenagar,
Thodga Road, Ahmadpur, Dist- Latur 413515 (MS)

Scanned with CamScanner

TRUE COPY

PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

43	मराठी कादंबरीतील जोगतीणींचे चित्रण प्रा. डॉ. राजीव वैजनाथराव यशवंते, श्री. सौरभ रमेश पाटणकर	144-146
44	स्त्रीत्ववाद : इतिहास लिखाणातील एक नविन प्रवाह डॉ गणेश्वर विक्रम गपकाळ	147-149
45	तुम्हे बदलना ही होगा उपन्यास में दलित विमर्श प्रा.डॉ.संगीता विष्णु भोसले	150-152
46	व्हॉलीबॉल खेळाडूंच्या समन्वय घटकावर योग प्रशिक्षणाचा होणारा परिणाम प्रा. दिपक प्रकाश सौदागर	153-154
47	नाशिक जिल्ह्यातील भूमी उपयोजनाचा भौगोलिक अभ्यास अहिरे बाबाजी मोतीराम, प्रा. डॉ. राजपंगे माधव गणपती	155-159
48	भारताच्या जडणघडणीत मौलाना आझाद यांचे योगदान डॉ. दत्तात्रय चंद्रकांत पावळे	160-162
49	जळगाव जिल्ह्यातील लोकसंख्या पोषण स्थिती एक भौगोलिक अभ्यास डॉ. विशाल वाघ, डॉ. महंमद शेख	163-165
50	ज्योती जैन के साहित्य में चित्रित विविध समस्याएँ इरफान बाळासो नायकवडे	166-168
51	भारतीय समाजातील स्त्री - भ्रूण हत्या प्रा.डॉ.योगेश जगन्नाथ कोरडे.	169-172
52	औसा तालुक्यातील भूजल पातळीचा भौगोलिक अभ्यास प्रा. जावळे व्ही. जी.	173-175
53	खो-खो खेळाचा आंतरराष्ट्रीय प्रवास डॉ. देवेंद्र बापुसो बिरनाळे	176-177
54	१८ व्या अशिया कबड्डी स्पर्धेमध्ये दक्षिन कोरिया संघाने वापरलेल्या कौशल्यांचा विश्लेषणात्मक अभ्यास Dr.Yevan Awale	178-180
55	पिंजन - शहरी उच्च वर्गीय नारी की दास्तान डॉ. सबिहा समिरुद्दीन सय्यद	181-182
56	वैश्विक परिप्रेक्ष में उच्च शिक्षा की चुनौतियाँ डॉ. श्रीकांत बी. संगम	183-184
57	बंजारा कवींचे निसर्गचित्रण चव्हाण लक्ष्मण भैरू	185-192
58	21 वी सदी की कवयित्रियों के काव्य में स्त्री विमर्श डॉ. भाऊ साईनाथ गणपत	193-196
59	किसानों की आत्महत्या पर केंद्रित कहानी "हत्या": एक अनुशीलन डॉ. काळे लक्ष्मण तुळशीराम	197-200
60	उमेदवारांच्या गुन्हेगारी पार्श्वभूमीबाबत मतदारांमधील समज व त्याचा निवडणुकीच्या निकालावर प्रभाव (गोंदिया तालुक्याच्या विशेष संदर्भात) प्रा.डॉ. शशिकांत जे. चवरे	201-207
61	औरंगाबाद जिल्ह्यातील ग्रामीण साक्षरतेचे भौगोलिक विश्लेषण डॉ. प्रवीण विलासराव ठाकरे	208-210

TRUE - COPY

PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with CamScanner

Scanned with AnyScanner

'Akshar Wangmay' UGC Care Listed, International Research Journal, ISSN: 2229-4929, July 2021, Special Issue, Volume-IV
"Challenges of Higher Education in India to Compete with Global Level"

भारतीय समाजातील स्त्री - भ्रूण हत्या

प्रा.डॉ.योगेश जगन्नाथ कोरडे.
इतिहास विभाग, उत्तमराव पाटील कला व विज्ञान महाविद्यालय,
दहिवेल, ता.साक्री.जि.धुळे.

प्रास्ताविक :

'स्वामी तिन्ही जगाचा आईविना भिकारी' असे भारतीय समाजात मानून स्त्रीला सर्वश्रेष्ठ दर्जा देण्यात आला. म्हणून आपण तिच्यापुढे नतमस्तक होतो. तसेच मुलांचा पहिला गुरू म्हणून आईला संबोधले जाते ; परंतु स्त्रीचे समाजात श्रेष्ठ स्थान असतांनासुध्दा तिच्या जन्माच्या अगोदरच गर्भात किंवा जन्म झाल्यानंतर कुठेतरी कचराकुंडीत टाकून तिचे अस्तित्व संपविण्यात येते. हे मात्र भारतीय समाजाला न पचणारे सत्य आहे. स्त्री ही कोणाची पत्नी, मुलगी, बहीण, आई म्हणूनच जीवन जगावे लागते. यात स्त्रियांना कुणाच्यातरी कुटूंबाची वंशनिर्मिती आणि वंशसातत्यासाठी स्त्रीचा जन्म झालेला आहे. म्हणून तिला इतर कोणतेही अधिकार देण्यात आलेले नाहीत. आजही त्यांना समान दर्जा देण्यास समाजव्यवस्था तयार नाही म्हणून आजही स्त्रिया आपल्या अधिकारांपासून उपेक्षितच आहेत. त्या अनेक प्रकारचे अन्याय अत्याचार सहन करीत असून त्या अन्यायाविरूध्द कोठेही तक्रार करीत नाहीत. आज समाजव्यवस्थेवर आधुनिकीकरण पाश्चिमात्यीकरण संस्कृतीकरण व शिक्षणाचा प्रभाव समाजावर झाला असला तरी त्यांचे स्थान पुर्वीप्रमाणेच कनिष्ठ दर्जाचे राहिलेले आहे. आजच्या काळात मुलीही स्वत:च्या कर्तृत्वाने सर्वोच्च पदावर काम करत असल्या तरी मुलगी ही परक्याचे धन आहे. असे समजून एखाद्या स्त्रीची गर्भधारणा झाल्यानंतर सोनोग्राफीच्या माध्यमातून लिंगाचे निदान करवून घेवून स्त्री अर्भक असेल तर त्याची गर्भातच हत्या केली जात आहे. स्त्री म्हणजे उपभोगाची वस्तू, पुरूषाच्या हातातील बाहुली, हुंड्याचा काळ, परक्याचे धन, लिंगभेदातून कनिष्ठतेचे प्रतिक, स्त्री म्हणजे पापमेरू, चारित्र्याचे असणारे काचेचे भांडे,सोयऱ्या- धायऱ्या पुढे पत्करावी लागणारी लाचारी, मागच्या जन्माची पाप. अशा पुरूषप्रधान संस्कृतीच्या मानसिकतेने स्त्रीला कधीही मानव म्हणून स्विकारले नाही. म्हणून कळया खुडणारे हात हे प्रत्येक घराघरातून निर्माण झालेले आहेत. म्हणून आज स्त्री भ्रूण हत्या ह्या मोठया प्रमाणावर होत आहेत.

समस्या सुत्रण : भारतीय समाजातील स्त्री भ्रूण हत्या ही एक अत्यंत व्यापक व देशव्यापी समस्या आहे. याचे समाजावर अत्यंत वाईट परिणाम होत आहेत. म्हणून या समस्येवर अध्ययनाची गरज असल्यामूळे प्रस्तुत संशोधन विषय - भारतीय समाजातील स्त्री भ्रूण हत्या हा विषय सामाजिक समस्या म्हणून अभ्यासासाठी निवडला आहे.

उद्देश : 1) स्त्री भ्रूण हत्येच्या विविध कारणांचा शोध घेणे. 2) स्त्री भ्रूण हत्येबाबत पुरुषप्रधान संस्कृतीची भुमिका जाणून घेणे. 3) स्त्री भ्रूण हत्येबाबत डॉक्टरांच्या भुमिकेचा शोध घेणे. 4) स्त्री भ्रूण हत्येबाबत सरकारच्या प्रयत्नांचा आढावा घेणे. 5) स्त्री भ्रूण हत्येबाबत सामाजिक दुष्परिणामांचा आढावा घेणे. 6) स्त्री भ्रूण हत्येमुळे मुलींच्या जन्मदरात घट होत आहे का हे जाणून घेणे.7) स्त्री भ्रूण हत्या थांबविण्यासाठी उपाय सुचविणे.

गृहितके : 1) स्त्री भ्रूण हत्या समाजासाठी घातक आहे. 2) स्त्री भ्रूण हत्या सातत्याने वाढत राहिल्यास स्त्री जातीचे अस्तित्व धोक्यात येईल. 3) स्त्री भ्रूण हत्येसाठी सामाजिक व आर्थिक कारणे जबाबदार आहेत. 4) स्त्री भ्रूण हत्या पुरुषप्रधान सामाजिक मानसिकतेतून होते. 5) स्त्री भ्रूण हत्येमुळे स्त्री पुरुष लिंगभेद प्रमाणात विषमता वाढत आहे. 6) स्त्री भ्रूण हत्या हया मुलीला दयाव्या लागणाऱ्या हुंड्यामुळे वाढत आहे.

पध्दती : प्रस्तुत विषय प्रत्यक्ष अभ्यास असल्यामूळे संशोधनातील दुय्यम तथ्य संकलनाचा आधार घेऊन मासिके, साप्ताहिके, संदर्भग्रंथ, रोजनिशी, इंटरनेट इत्यादींच्या सहाय्याने अभ्यासकाने प्रस्तुत शोध संकलन पूर्ण करण्याचा प्रयत्न केलेला आहे.

स्त्री भ्रूण हत्या : गर्भजल चाचणीद्वारे स्त्रीचे अर्भक आहे असे सिध्द झाल्यानंतर जन्मास येण्यापूर्वी तिचे अस्तित्व संपविणे व ते संपविण्यासाठी विविध प्रकारच्या वैद्यकिय सेवा सुविधांचा वापर केला जातो. यदाकदाचित विविध प्रकारच्या वैद्यकिय सेवा सुविधांतून गर्भपात झाला नाही तर वैद्यकिय सेवा सुविधांचा दुरूपयोग करणारे डॉक्टर स्त्री भ्रूण हत्या करण्यात धन्यता मानतात. 'गर्भातील अर्भक परिपक्व होण्या अगोदर त्याचे लिंगनिदान झाल्यावर नैसर्गिकरित्या जन्मास येण्याअगोदर त्या अर्भकाला ठार मारणे म्हणजे स्त्री भ्रूण हत्या होय.'

स्त्री भ्रूण हत्येची कारणे : आज भारतीय समाजात स्त्री भ्रूण हत्येचे प्रमाण वाढलेले दिसून येते. यामुळे मुलींचे प्रमाण दिवसेंदिवस घटत जाण्यास पुढील बाबी कारणीभूत आहेत.

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with CamScanner

Scanned with AnyScanner

67

ISSN 2277 - 5730
AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY
QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Volume - X Issue - III July - September - 2021

MARATHI PART - I

Peer Reviewed Refereed
and UGC Listed Journal

Journal No. 40776

ज्ञान-विज्ञान विमुक्तये

IMPACT FACTOR / INDEXING
2019 - 6.399
www.sjifactor.com

❖ EDITOR ❖
Asst. Prof. Vinay Shankarrao Hatole
M.Sc (Maths), M.B.A. (Mktg.), M.B.A. (H.R.),
M.Drama (Acting), M.Drama (Prod. & Dir.), M.Ed.

❖ PUBLISHED BY ❖

Ajanta Prakashan
Aurangabad. (M.S.)

TRUE - COPY

PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

CONTENTS OF MARATHI PART - I

अ.क्र.	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
२१	कथक नृत्याचे बदलते स्वरूप : एक अभ्यास प्रा. डॉ. चंद्रशेखर बापुराव कणसे जिजाऊ संजय कोलते	१०७-१०९
२२	रॅगिंग प्रतिबंध कायदा : जाणीव जागृतीची गरज अस्मिता सुखदेव शिरवाडकर (हिवराळे)	११०-११३
२३	जागरण लोकविष्कार चिंतन प्रा. डॉ. चंद्रशेखर बापूराव कणसे शेख शाईनबानो जब्बार तडवी	११४-११६
२४	अनाथ मुला-मुलींचा सामाजिक व शैक्षणिक समस्या : एक अभ्यास विजय वत्तु थोरात	११७-१२०
२५	औरंगाबाद शहरातील मराठी व इंग्रजी माध्यमाच्या शाळेतील मुख्याध्यापकांच्या व्यवस्थापकीय सर्जनशीलतेचा तुलनात्मक अभ्यास डॉ. रुखसाना अजीज शेख	१२१-१२६
२६	गांधीजींची अस्पृश्यांच्या मंदिर प्रवेशाविषयी भूमिका दिपाली प्रकाश वाकळे	१२७-१२९
२७	महात्मा जोतीराव फुलेंचा वैज्ञानिक दृष्टीकोन राहुल मधूकर तायडे	१३०-१३४
२८	हैदराबाद संस्थानाचे शिक्षण विषयक धोरण राहुल केदारनाथ बोरसे	१३५-१३९
२९	भौगोलिक दृष्टिकोनातून अजिंठा लेणी डॉ. अशोक नामदेव तायडे	१४०-१४१
३०	पतिकेंद्रित मराठी स्त्री आत्मचरित्रे डॉ. महेश सखाराम बावधनकर	१४२-१४७
३१	अंतरराष्ट्रीय राजकारणाचे स्वरुप आणि मुलभूत आधारांचे अध्ययन डॉ. सुनिल नाना संवानशिव	१४८-१५२

TRUE - COPY
PRINCIPAL

Scanned with AnyScanner

VOLUME - X, ISSUE - III - JULY - SEPTEMBER - 2021
AJANTA - ISSN 2277 - 5730 - IMPACT FACTOR - 6.399 (www.sjifactor.com)

३१. अंतरराष्ट्रीय राजकारणाचे स्वरुप आणि मुलभूत आधारांचे अध्ययन

डॉ. सुनिल नाना संदानशिव
सहयोगी प्राध्यापक (राज्यशास्त्र विभाग), उत्तम पाटील कला व विज्ञान महाविद्यालय दहिवेल, ता. साक्री, जि. धुळे.

प्रस्तावना

कोणत्याही देशाच्या आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचा केंद्रबिंदु म्हणजे सत्ता असते. सत्तेवर राष्ट्राचे अस्तीत्व् असते. सत्ता प्राप्ती साठी प्रत्येक राष्ट्रात स्पर्धा् असते. मुळात आंतरराष्ट्रीय राजकारण हा इतिहासा इतकाच जुना विषय आहे. त्याला जागतिक घडामोडींबरोबरच सैधांतिक पायाही लाभला आहे. कालांतराने राज्यशास्त्र , तत्वज्ञान, भुगोल, समाजशास्त्र, कायदा, अर्थशास्त्र विज्ञान अशा विविध विषयांच्या सहाय्याने नविन दृष्टीकोनातून आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचा अभ्यास होवु लागला. आज जगात अनेक राष्ट्र स्वतंत्र आहेत. हीच राष्ट्रे आंतराष्ट्रीय संबंधाचे घटक असतात ह्या राष्ट्रांमध्ये विविध स्तरांवर अनेक व्यवहार होत असतात त्यातुनच त्या त्या देशांचे आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे स्वरुप स्पष्ट होते. अर्थात एखाद्या राष्ट्राने दुसऱ्या राष्ट्रावर कशा प्रकारे मात केली हे या संकल्प् नेतुन अभिप्रेत होत असते. जगामध्ये प्रत्येक राष्ट्र स्वत:ला इतरांपेक्षा श्रेष्ठ् शक्तीशाली किंवा वरचढ सिध्द् करण्याचा प्रयत्न् करते. त्यासाठी युध्दाचा मार्ग पत्क्रणे हा अतिशय घातक मार्ग असतो या शिवाय अन्य् मार्गांनी स्वत:चे वर्चस्व् सिध्द् करता येते जसे एखाद्या परिस्थितीत आपल्या विरोधी राष्ट्रांवर बहिष्कार टाकणे मित्र राष्ट्रांचे त्या साठी मन वळविणे त्या साठी विरोधी देशाची श्रेष्ठ्ता कमी करणे अशा अनेक मार्गांनी आपले वर्चस्व् जगात निर्माण करण्याचा प्रयत्न् केला जात असतो या साठी चर्चा, बोलणी, तह, करार, इ. बाबींचा समावेश होत असतो अर्थात तांत्रिक बाबीमुळे आंतरराष्ट्रीय संबंध जेवेढे सोपे आणि व्यापक झाले आहेत तेव्हढीच त्यातील संहारकता आणि धोके दायक स्वरुप वाढले आहे. याच तत्वानुसार भारताचे आंतर राष्ट्रीय राजकारणात प्रभाव वाढलेले आहेत.

शोधनिबंधाचे उद्दीष्ट्ये

1. आंतरराष्ट्रीय संबंधातील भारताची स्थिती किंवा भुमिका अभ्यासणे
2. आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील विकासाचे टप्पे व सध्याची स्थिती अभ्यासणे
3. आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील नेतृत्वाचा प्रभाव व दृष्टीकोण अभ्यासणे
4. आंतरराष्ट्रीय राजकारणात भारताच्या महत्वाच्या दुव्यांचा अभ्यास करणे

गृहितके

1. आंतरराष्ट्रीय राजकारणा विषयीच्या वास्तववादी दृष्टिकोणाचा केंद्र बिंदु सत्ता असते.
2. भारतीय नेतृत्वाचा प्रभाव आणि कृती नुसार जागतिक राजकारणावर कमी अधिक प्रभाव पडत असतो.
3. आंतरराष्ट्रीय समुदायात कोणत्याही राष्ट्राचा दर्जा व त्या राष्ट्राच्या भौगोलिक, आर्थिक व सांस्कृतीक सामर्थ्यावर अवलंबून असतो.
4. देशातील तांत्रिक औद्योगीक व आधुनिक लष्कराच्या बळावर जगावर अधिराज्य् निर्माण करता येते.

व्याख्या

आंतरराष्ट्रीय राजकारणाची समर्पकपणे निश्चित अशी व्याख्या करणे कठीण आहे. तरीही अनेक राज्यशास्त्रज्ञांनी वेगवेगळ्या व्याख्या सांगीतल्या आहेत. त्या पुढील प्रमाणे

TRUE - COPY

PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

MAH MUL/03051/2012
ISSN: 2319 9318

Vidyawarta®
Peer-Reviewed International Journal

Jan. To March 2022
Issue-41, Vol-05

01

MAH/MUL/ 03051/2012 ISSN :2319 9318

आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

विद्यावार्ता (TM)

Jan. To March 2022
Issue 41, Vol-05

Date of Publication
01 Feb. 2022

Editor

Dr. Bapu g. Gholap

(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

विद्येविना मति गेली, मतीविना नीति गेली
नीतिविना गति गेली, गतिविना वित्त गेले
वित्तविना शूद्र खचले, इतके अनर्थ एका अविद्येने केले

-महात्मा ज्योतीराव फुले

❖ **विद्यावार्ता** या आंतरविद्याशाखीय बहूभाषिक त्रैमासिकात व्यक्त झालेल्या मतांशी मालक, प्रकाशक, मुद्रक, संपादक सहमत असतीलच असे नाही. **न्यायक्षेत्र:बीड**

"Printed by: **Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.** Published by **Ghodke Archana Rajendra** & Printed & published at Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.,At.Post. Limbaganesh Dist,Beed -431122 (Maharashtra) and Editor **Dr. Gholap Bapu Ganpat**.

Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205

Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.
At.Post.Limbaganesh,Tq.Dist.Beed
Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295
harshwardhanpubli@gmail.com, vidyawarta@gmail.com
All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors / www.vidyawarta.com

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

13) The Traditional Lok-kala Of Storytelling Kalsutri Bahulya (Puppets) from ...
Asst.Prof. Devidas Haribhau Agase, Aurangabad ||64

14) Information and knowledge Management in Present Perspective
Dr.Sapna Awasthi, Indore,(M.P.) India ||69

15) Partition Trauma of Women in 'Begum Jaan'
Kishorkumar Gangadhar Gaikawad, Dist: A'nagar ||73

16) लाखनी तालुक्यातील घरकाम करणाऱ्या महिलांचा अभ्यास
प्रा. डॉ. सुरेश बन्सपाल, जि. भंडारा, (म.रा.) ||77

17) गोमंतकातील वेळीप गावकार समाजाचा शिगमोत्सव
प्रा. निखिता वासु गावकर, काणकोण, गोवा ||80

18) बोधिराजकुमार सुत्ताचे मज्झिमनिकायातील योगदान
डॉ. सुभाष ब. कांबळे, सोलापूर ||82

19) कुपोषणामुळे आदिवासींच्या सर्वांगीण विकासावर होणाऱ्या परिणामांचा चिकित्सक ...
संतोष गणपतराव पवार & प्रा.डॉ.मेघराज कपुरडेरीया, नांदेड ||84

20) आदिवासी समाजाचा मानव अधिकारासाठी संघर्ष आणि उपाययोजना
डॉ. सुनिल नाना संदानशिव, जि. धुळे ||90

21) श्रीमंत सयाजीराव गायकवाड यांचे कृषी क्षेत्रातील योगदान
प्रा.डॉ.संजय रामराव सोमवंशी, जि.लातूर ||95

22) आंबेडकरी चळवळीत मुस्लीमांचे योगदान —भाग ०१
प्रा.डॉ.वाघमारे प्रकाश संभाजी, जि.हिंगोली ||99

23) माध्यमिक स्तर के स्कूली बच्चों के शिक्षा में पोषण का महत्वपूर्ण भूमिका
प्रतिभा राय, दरभंगा ||104

24) माध्यमिक स्तर पर जनसंख्या शिक्षा की भूमिका
डॉ० जी० आर० चौरिया, रामगढ़ कैण्ट (झारखण्ड) ||107

25) तबले का विकास सम्बंधि ऐतिहासिक मत, एक समीक्षात्मक अध्ययन
गणेश कुमार, प्रयागराज ||113

www.vidyawarta.com/03 | http://www.printingarea.blogspot.com

TRUE COPY

Scanned with AnyScanner

mission Of Social Determinants Of Health, Closing The Gap In A Generation-Health Equity Through Action And The Social Determinants Of Health, Geneva, 1-12

Global Hunger Index 2020 and 2021

The 2021 Global Multidimensional Poverty Index (MPI)

UNICEF annual report 2019

https://www.ungounfsyion.org

https://www.aksharnama.com/client/article_detail/5527

https://lokmat.news18.com/news/nandurbar-news-malnutrition-patients-rises-abut-avoiding-togo-hospital-due-to-corona-fear-ns-557845.html

https://www.prajasattakjanata.page/2020/10/HF7oYm.html

https://www.aksharnama.com/client/article_detail/2847

http://www.arogyavidya.net

⌘⌘⌘

20

आदिवासी समाजाचा मानव अधिकारासाठी संघर्ष आणि उपाययोजना

डॉ. सुनिल नाना संदानशिव
सहयोगी प्राध्यापक, राज्यशास्त्र विभाग,
उत्तमराव पाटील कला व विज्ञान महाविद्यालय
दहिवेल, ता. साक्री, जि. धुळे

****

प्रस्तावना,

मानव हक्क् म्हणजे अशी परिस्थीती किंवा परिस्थितीचा घटक की, ज्यामुळे प्रत्येक मानवाला मानव म्हणून आपले जीवन व्यतीत करणे सुखकर होईल. त्या परिस्थितीला अधिकार असे म्हणतात पृथ्वीतलावर मानवाचा जन्म् झाला त्या दिवसापासुन ते आजतागायत मानवाला मानवाविरुध्द आपल्या हक्कासाठी संघर्ष करावा लागला आहे. कारण मानवाच्या एका समुहाने नेहमी दुसऱ्या समुहाचे हक्क् हिरावण्यास स्वारस्य् मानले त्यातुनच मानवी हक्काच्या लढ्याने जन्म् घेतला. मात्र प्रत्येक कालखंडात कमकूवत आणि दुर्बल घटकाला हक्कासाठी संघर्ष करावा लागतो हा मानवी इतिहास कोणालाही नाकारता येणार नाही. म्हणून प्रत्येक मानवी घटकाला सुखकर जीवन जगता यावे यासाठीच संयुक्त् राष्ट्रसंघाने मानवी हक्कांचा जाहिरनामा घोषीत केला.

आदिवासी हा मानववंशशास्त्रीय दृष्ट्या भारतीय लोक समाजाचा प्राचिन विभाग आहे. म्हणून आज अलीकडे त्यांना मुलनिवासी हा शब्द् प्रयोग वापरला जात आहे. वने आणि पर्वत यांच्या आश्रयाने स्थायिक झालेल्या जमातींना आदिवासी असे म्हटले जात. आदिवासी जमात ही भारतीय नागरी समाजाच्या, मुळ प्रवाहापासुन प्रादेशीक आणि सांस्कृतिक दृष्ट्या अलीप्त् आहेत भारतात सर्वच राज्यात वेगवेगळ्या आदिवासी जमातीचे वास्त्व्य् आहे. डोंगर कपाऱ्यात वास्त्व्य्

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

70

MAH/MUL/ 03051/2012 ISSN :2319 9318

आंतरविद्याशाखीय बहुभाषिक शोध पत्रिका

विद्यावार्ता (TM)

Jan. To March 2022
Issue 41, Vol-01

Date of Publication
01 Jan. 2022

Editor
Dr. Bapu g. Gholap
(M.A.Mar.& Pol.Sci.,B.Ed.Ph.D.NET.)

विद्येविना मति गेली, मतीविना नीति गेली
नीतिविना गति गेली, गतिविना वित्त गेले
वित्तविना शूद्र खचले, इतके अनर्थ एका अविद्येने केले

-महात्मा ज्योतीराव फुले

❖ विद्यावार्ता या आंतरविद्याशाखीय बहूभाषिक त्रैमासिकात व्यक्त झालेल्या मतांशी मालक, प्रकाशक, मुद्रक, संपादक सहमत असतीलच असे नाही. न्यायक्षेत्र:बीड

"Printed by: **Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.** Published by **Ghodke Archana Rajendra** & Printed & published at Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.,At.Post. Limbaganesh Dist,Beed -431122 (Maharashtra) and Editor **Dr. Gholap Bapu Ganpat.**

Reg.No.U74120 MH2013 PTC 251205

Harshwardhan Publication Pvt.Ltd.
At.Post.Limbaganesh,Tq.Dist.Beed
Pin-431126 (Maharashtra) Cell:07588057695,09850203295
harshwardhanpubli@gmail.com, vidyawarta@gmail.com

All Types Educational & Reference Book Publisher & Distributors / www.vidyawarta.com

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College

Scanned with AnyScanner

14) A Comparative Study of Financial Performance of Selected Public (SBI) ...
Oshin Ansari & Dr. H.K. Agrawal, Madhya Pradesh, India ||55

15) सिद्धसंप्रदाय : एक दृष्टीक्षेप
शिलिसिद्ध बिळेणी पटेबडीयर, जि. सोलापूर ||61

16) आदिवासी साहित्य
रूपा गजानन बसोले ||63

17) मराठवाड्यातील शिक्षण सुविधांचा अभ्यास
डॉ.ज्ञानेश्वर जिगे, औरंगाबाद ||66

18) गोंड आदिवासीतील सामाजिक संरचनात्मक बदलाचे अध्ययन
डॉ. बबन पवनदास मेश्राम, गोंदिया ||70

19) ऑफलाईन – ऑनलाईन शिक्षणातील नैतिक परिणामकारकता
डॉ. जोत्स्ना संभाजी पुसाटे, जि. अमरावती ||73

20) मॅकियाव्हेलीचे राजकीय तत्वज्ञानातील योगदान
प्रा.डॉ.किशोर बी. वासनिक, गोंदिया ||77

21) महाराष्ट्रातील स्वायत्त महाविद्यालयांतील विद्यार्थ्यांच्या रोजगारप्राप्तीचा अभ्यास
डॉ. पाठक सुहास सखाराम & झाकडे अर्चना प्रल्हाद, औरंगाबाद ||80

22) अकोला जिल्ह्यातील साठोत्तर आंबेडकरी कविता
प्रा.डॉ.अशोक विठ्ठलराव वाहुरवाघ, जि. अकोला ||83

23) जळकोट तालुक्यातील अंगणवाडी सेवीकांचा सर्वांगीण अभ्यास
सहा.प्रा.डॉ. अल्का बाबाराव सोमवंशी, जि. लातूर ||90

24) भारताच्या राष्ट्रीय एकात्मतेस महिलांचे योगदान – एक अध्ययन
डॉ. सुनिल नाना संदानशिव, जि. धुळे ||97

25) किशोर मनोस्थिति पर सोशल मीडिया का व्यापक प्रभाव
डॉ. रेनू सिंह, (झाँसी) ||100

26) महान स्वतंत्रता सेनानी : राजा महेंद्र प्रताप सिंह
रेखा अत्री, आगरा, उत्तर प्रदेश ||103

www.vidyawarta.com/03 | http://www.printingarea.blogspot.com

TRUE COPY

Scanned with AnyScanner

24

भारताच्या राष्ट्रीय एकात्मतेस महिलांचे योगदान — एक अध्ययन

डॉ. सुनिल नाना संदानशिव
सहयोगी प्राध्यापक राज्यशास्त्र विभाग,
उत्तमराव पाटील कला व विज्ञान महाविद्यालय
दहिवेल, ता. साक्री, जि. धुळे

प्रस्तावना;

मानवी समाजात स्त्रियांची संख्या ५०% किंवा त्या पेक्षा जास्त आहे म्हणजेच निम्मे जग हे स्त्रियांचे आहे. स्त्रिया पुरुषांच्या बरोबरीने शतकानुशतके अनेक अनुभव घेऊन जगल्या आहेत.कार्य आणि संघर्षही करत आल्या आहेत. याला प्राचीन काळापासुनचा इतिहास आहे. उपभोगाचे साधन ह्या संकल्पेपासुन ते राज्य् नियंत्रण करणारी पंतप्रधान या आधुनिक संकल्पनेपर्यंत महिला प्रवासाचा शोध घेतल्यास कधी प्रत्यक्षपणे तर बऱ्याचदा अप्रत्यक्षपणे ह्या, मानवी व्यवस्थेत सामाजिक आणि राष्ट्रीय एकात्मतेस हातभार लागलेला दिसतो. इतिहासात अतिशय प्रभावीपणे कृती करणाऱ्या स्त्रियांची अनेक उदाहरणे आहेत. मात्र तरीही सामाजिक राष्ट्रीय एकात्मतेच्या इतिहासात त्यांचा सहभाग मात्र नेहमीच नाकारला जातो. आजवरचे समाज व्यवस्थेवरील त्यांचे योगदान हे पुरुष सत्ताक व्यवस्थेच्या चष्म्यातून पाहिले गेले व लिहीले गेले. असे बऱ्याच स्त्रिवादी अभ्यासकांना वाटते त्यामुळे भारताच्या सामाजिक आणि सांस्कृतिक जीवनात स्त्रियांची सहभागीता लक्षात घेऊन आणि त्यांच्या सामाजिक व राष्ट्रीय एकात्मतेच्या योगदानावर विवेचन करणे हा या शोधनिबंधाचा दृष्टीकोन आहे.

शोधनिबंधाचे गृहितक :—

(१) सांस्कृतिक क्षेत्रात महिलांचे योगदान मोठ्या प्रमाणावर असल्याचे दिसते

(२) क्रिडा क्षेत्रात महिलांनी जागतिक पातळीवर भारताचे प्रतिनिधीत्व् करुन देशाचा सन्मान वाढवला

(३) इतिहासात अनेक शुर रणरागीनींनी युध्द् गाजवले मात्र त्यांचा उचित गौरव झाला नाही.

(४) राजकीय क्षेत्रात अनेक महिलांनी आपल्या ज्ञानाचा व कर्तृत्वाचा प्रभाव निर्माण केला आहे.

(५) साहित्य् क्षेत्रात अनेक महिलांनी सामाजिक सलोखा निर्माण होईल व मानवतावादी दृष्टीकोनानाने लिखाण केले आहे.

शोध निबंधाचा उद्देश :—

(१) प्राचीन काळातील स्त्रिजीवनाचा आढावा घेणे

(२) भारतीय समाज सुधारणेच्या चळवळीतील महिलांच्या योगदानाचा अभ्यास करणे

(३) इतिहास काळातील स्त्री नेतृत्वाच्या कार्याचे अध्ययन करणे.

(४) सांस्कृतिक व क्रिडा क्षेत्रातील स्त्रियांच्या सहभागाचा व त्यांच्या कार्याचा गौरव करणे

(५) भारताच्या आधुनिक राज्व्यवस्थेत व निर्णयप्रक्रियेत महिलांच्या प्रत्यक्ष सहभागाला व त्यांच्या भुमिकांचा अभ्यास करणे

वेदकालीन स्त्रियांची स्थिती :—

वेदकालीन स्त्रिया या सुशिक्षीत होत्या त्यांनी युक्ते रचली होती. स्त्री म्हणजे व्यवस्था, स्वच्छता आणि सुंदरता हा नारीचा महिमा होता. स्वतंत्र वृत्तीची कष्ट् करणारी मेहनती आणि ज्ञानी अशी ही प्राचीन स्त्री होती. रामायण, महाभारत काळात स्त्रियांना स्वत:चा पती शोधण्याचा अधिकार होता. त्यांना युध्द् कलेचे ज्ञान होते. दशरथाचा रथ कैकयी सावरते, सत्यभामा नरकासुरला मारते, सुभद्रा रथ हाकते, म्हणजे क्षत्रीय कन्यांना हे सारे शिक्षण मिळत असे. तरी त्याचे समाजातील स्थान मात्र कमी होते म्हणुनच सितेला अग्नि दिव्य् करावे लागले. तर द्रोपदीस धर्मराजाने पणाला लावले. शाकुंतल नाटकात कणवांच्या आश्रमात मुलांबरोबर मुलीही शिकतांना दाखवले आहे मात्र वैदिक कार्मकांडाने स्त्रियांच्या जीवनातील मोकळे पणा गेला आणि पुरुष सत्ताक व्यवस्थेत ती भरडली गेली. पिता, पती आणि पुत्र हेच तिचे रक्षक आणि गुरु बनले

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule

Scanned with AnyScanner

Tenside Surfact. Det. 2022; 59(1): 60–69 UGC Care List: 29193 DE GRUYTER
ISSN: 2195-8564

Physical Chemistry

Kiran D. Patil, Gunavant H. Sonawane and Mahendra S. Borse*

Influence of *n*-alcohols on aqueous DTAB micelles studied by ultrasonic analysis

https://doi.org/10.1515/tsd-2021-2387
Received July 14, 2021; accepted September 20, 2021

Abstract: The influence of chain length of *n*-alcohols such as 1-butanol, 1-pentanol, 1-hexanol and 1-heptanol on cationic dodecyl trimethyl ammonium bromide (DTAB) micelles has been investigated. The effect of concentration was determined at alcohol concentrations of (10, 20, 30, 40 and 50) mM and at temperatures of 298.15 K, 303.15 K, 308.15 K and 313.15 K using ultrasonic velocity, density, viscosity and conductivity measurements. To study molecular interactions in micelles of various mixtures of DTAB and *n*-alcohols by using acoustical parameters, such as adiabatic compressibility (β_{ad}), intermicellar free length (L_f), acoustic impedance (Z), molar volume (V_M) have been calculated by using ultrasonic velocity (U) and density (ρ). With the help of the trends observed when varying these parameters, the molecular interactions and thus the micellar growth of mixed systems of DTAB and *n*–alcohol were discussed. Viscosity data such as absolute viscosity, viscous relaxation time, oil solubilization, foam stability and conductance data complemented the observed ultrasonic data.

Keywords: acoustic parameter; alcohol; density; micelles; oil solubilization; specific conductance; surfactant; ultrasonic velocity; viscosity.

1 Introduction

Ionic surfactants are a widely used class of surfactants in industries and academic research. Cationic surfactants show some additional advantages over the other classes of surfactants. In particular, they are used as antibacterial agents [1], for mineral flotation [2], as corrosion inhibitors [3], as phase transfer catalysts for regioselective addition reactions [4], for the synthesis of nanomaterials [5], as potential gene transporters [6] and as preservatives [7]. The fundamental properties of surfactants are their ability to adsorb at the interface and to form a variety of aggregates in solution. The physicochemical behaviour of surfactants in solution is strongly influenced by the molecular architecture of the surfactants and the presence of various additives [8–10].

An important reason for the better performance in a mixed system of a cationic surfactant and *n*-alcohols can be assumed in the crucial molecular–molecular interactions at different temperatures and concentrations [11]. The formation of aggregates and its dependence on the concentration and chain length of *n*-alcohols, as well as temperature, provide important acoustic parameters. Conductivity helps to understand the fundamentals and various applications based on the utility of surfactants in different fields such as agrochemical formulations, pharmaceuticals, dye removers, oil extraction, personal care products, etc. [12–14].

The effects of various additives on micelle growth have already been extensively studied. Alcohols are among the most commonly used additives added to surfactants to form microemulsions [15]. Depending on the hydrophobicity of the alcohol, the added alcohol can either attach to the micelle surface and palisade layer or disperse into the hydrophobic core of the micelle. The site at which the alcohol dissolves in the micelle is the most important factor determining its effect on the micelle [16]. The effect of short and medium chain *n*-alcohols on the micelle growth of ionic micelles has been studied by various techniques [17–20]. It was found that short-chain alcohols ($C_n < 3$) tend to remain in the aqueous phase, altering the hydrogen-bonded structure of water and thereby disturbing the microstructure of the micelles by reducing the hydrodynamic diameter of the micelles [21]. The above mentioned behaviour was recently reported by Taliha et al. [22]. They found that the addition of (C_1OH to C_4OH) to a micellar solution leads to an increase in CMC and is less effective in inducing micelle growth in cationic surfactants. Medium-

*Corresponding author: Mahendra S. Borse, Department of Chemistry, Uttamrao Patil Arts and Science College, Dahivel–Sakri, Dhule 424304, Maharashtra, India,
E-mail: mahendraborse@yahoo.com
Kiran D. Patil, Department of Chemistry, Uttamrao Patil Arts and Science College, Dahivel–Sakri, Dhule 424304, Maharashtra, India
Gunavant H. Sonawane, Department of Chemistry, Kisan Arts, Commerce and Science College, Parola, Maharashtra, India

TRUE - COPY
PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule.

Scanned with AnyScanner

UGC Care List Journal no.: 11061
ISSN No.: 194522

Journal of the Indian Chemical Society 99 (2022) 100572

Contents lists available at ScienceDirect

Journal of the Indian Chemical Society

journal homepage: www.journals.elsevier.com/journal-of-the-indian-chemical-society

Influence of alcohols on the lower consolute behavior and thermodynamic approach of Triton X-114 aqueous two-phase systems

Bhaskar K. Nikam [a,*], Vilas B. Jadhav [a], Mahendra S. Borse [b]

[a] Department of Chemistry JETs Zulal Bhilajirao Patil Arts, Commerce and Science College Deopur, Dhule, Maharastra, India
[b] Department of Chemistry, Uttamrao Patil Arts and Science College, Dahivel-Sakri, Dhule, 424304, Maharashtra, India

ARTICLE INFO

Keywords:
Nonionic surfactant
Cloud point
Triton X-114
Critical micelle concentration
Thermodynamic parameters

ABSTRACT

The addition of foreign material to surfactants shows the change in temperature at which the clouding process occurs. This work evaluates the impact of n-alcohols on Cloud Point (CP) of nonionic surfactant Triton X-114 at variable concentrations. It was found that the CP of pure Triton X-114 shows concentration-dependent variation. The presence of lower alcohols improves CP value whereas the addition of higher alcohols brings down CP with variation as concentration increases. These effects can be clarified in view of the site of the impact of molecular design of added substances on the stability of micelle organization. The foaming ability and foam stability data are also used to discuss the stability of micellar accumulation. Considering CP as a threshold temperature of the solubility, the thermodynamic parameters of the clouding process ΔG^0_{cl}, ΔH^0_{cl}, and ΔS^0_{cl}, have been assessed, using the "Phase Separation Model". The outcomes of the work demonstrate that the clouding phenomenon of Triton X-114 is an exothermic and non-spontaneous process.

1. Introduction

Surfactants are amphiphiles having multifaceted applications in the solubilization of substrate, which are insoluble in both aqueous and non-aqueous mediums [1–4]. The surfactant species are composed of both hydrophobic and hydrophilic parts in a single molecular arrangement. These molecules display distinctive behaviors in aqueous solutions depending on their concentration. The least concentration of surfactant over which molecules becomes aggregate in an aqueous solution is called critical micelle concentration (CMC) [5]. The amphiphilic nature of surfactant has impressively been utilized in preconcentration of metal ions, solvent extraction, the versatility of drugs in fluid and lipid media, probing of biological systems, synthesis of nano-material, potential green application in food processing, etc. These compounds accumulate and shape different organized gatherings like monolayers, micelles, vesicles in aqueous medium, emulsion and small scale emulsion in both aqueous and organic medium and reverse micelle in organic medium. Various types of surfactants have been employed in different extraction processes. Among them, the nonionic surfactant gives the best choice for the ordinary extraction method. A specific advantage of utilizing nonionic surfactants emerges from their capacity to achieve compartmentalization of solutes by straight forward and reversible process. This process depends on the existence of the coacervate phase separation phenomenon which can be induced by changes in the temperature of micellar solution also called as CP [6–9]. Among the other importance of utilizing nonionic surfactants are non-toxic, non-volatile and non-flammable which minimizes the hazard towards human and environment compared to volatile organic solvents [10]. Over cloud point two isotropic phases are isolated as watery phase containing minimal concentration of surfactant and surfactant rich phase. This lower consolute behavior (CP) can be altered by surfactant concentration, ionic strength, pressure, and presence of additives [11,12]. Above cloud point the surfactant can't perform its typical work it limits the choice of non-ionic surfactant for diverse forms. Nonionic surfactants are beneficial for separation of organic compounds [13,14], Metal ions [15,16], as a novel separation technique [17,18], as it does not harm to protein and act as a biocatalyst [19].

Cloud point extraction is a method in which extraction of organic/inorganic compounds from chemical or biological frameworks, utilizing extractants like nonionic surfactants which tend to isolated out from the bulk arrangement forming cloud when warmed to basic temperature (Costi.et al., 2010). They are moreover known as micelle-extraction, micelle-mediated extraction, and liquid-concentration technique (Melnyk et al., 2015). This cloud point extraction strategy is utilized in the

* Corresponding author.
E-mail address: nikam_bk85@rediffmail.com (B.K. Nikam).

https://doi.org/10.1016/j.jics.2022.100572
Received 9 April 2022; Received in revised form 26 May 2022; Accepted 6 June 2022
Available online 15 June 2022
0019-4522/© 2022 Indian Chemical Society. Published by Elsevier B.V. All rights reserved.

TRUE - COPY

PRINCIPAL,
Uttamrao Patil Arts & Sci. College
Dahivel, Tal. Sakri, Dist. Dhule,

Scanned with AnyScanner